

Prevenција ekološke korupcije na severu Kosova

Protivotrov za arhitekturu nekažnjivosti

**Prevenција ekološke korupcije na
severu Kosova**

***Protivotrov za arhitekturu
nekažnjivosti***

Septembar 2026

ABSTRAKT

Sever Kosova (koji obuhvata opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić) suočava se sa specifičnim izazovima u oblasti upravljanja životnom sredinom, usled složenog društveno-političkog kruženja, dugogodišnjih nedostataka u funkcionisanju administracije i institucionalnih nesuglasica.

Ovaj dokument daje procenu postojećeg okvira za zaštitu životne sredine i pruža preporuke za unapređenje regionalne saradnje u cilju uspostavljanja efikasnog upravljanja životnom sredinom na lokalnom nivou.

Ljubiša Mijačić

Master zaštite životne
sredine

SADRŽAJ

Sažetak.....	5
Akronimi i skraćenice.....	6
Uvod	7
Svrha i obuhvat ovog dokumenta.....	7
Konceptualno definisanje pojma – ekološki kriminal	7
Konceptualno definisanje pojma – ekološka korupcija	8
Kontekst severa Kosova	8
Upravljanje životnom sredinom i rizik od korupcije na Kosovu	9
Definisanje problema – kontekst Kosova	10
Mapa rizika za četiri opštine	11
Metodologija	13
Analiza istraživanja	13
Materijalno istraživanje i pravna analiza	14
Internet anketa – ključni nalazi	15
Uvod i metodologija	15
Demografski profil ispitanika	16
Ključni nalazi: Percepcija životne sredine i pretnje	17
Vidljive pretnje i ključni problemi	18
Ključni nalazi: Korupcija i poverenje u institucije	18
Percepcija korupcije.....	19
Oblasti visokog rizika za zloupotrebu	19
Nedostatak poverenja u institucije	19
Nedostaci, ograničenja i odstupanja u podacima	20
Preporuke za javne politike proistekle iz analize istraživanja	21
Analiza zakonodavnog okvira/arhitekture na Kosovu	23
Ovlašćenja i nadležnosti lokalnih institucija na severu Kosova	23
Ustavne osnove	23

Okvirni i sektorski zakoni kojima se utvrđuju nadležnosti opština	24
Zakoni o integritetu i odgovornosti koji obavezuju opštinske institucije.....	29
Spisak centralnih institucija i njihovih nadležnosti na severu Kosova	31
Predlog javne politike	36
Procena potreba za regionalnom platformom	36
Vizija, cilj i posebni ciljevi	37
Pravni osnov i forma	38
Upravljačka struktura	38
Ključni mehanizmi prevencije i otkrivanja korupcije	39
Odnos sa centralnim institucijama	41
Plan implementacije (2026–2030).....	41
Praćenje, evaluacija i indikatori napretka.....	43
Analiza rizika i mere za njihovo ublažavanje	44
Reference	47

Sažetak

Ovaj dokument javne politike bavi se rizikom od ekološke korupcije u četiri opština na severu Kosova a to su: Severna Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok. Ekološka korupcija, zloupotreba poverenih ovlašćenja prilikom kreiranja propisa, izdavanja dozvola, inspeksijskog nadzora, javnih nabavki i sprovođenja propisa u oblasti životne sredine radi ostvarivanja privatne koristi – predstavlja posebno izražen rizik za upravljanje na severu Kosova zbog osporavanog legitimiteta javnih institucija, nedovoljne razmene podataka između institucija i fragmentiranog nadzora između centralnog i opštinskog nivoa.

Dokument obuvata:

- a) analizu problema i mapiranje rizika od ekološke korupcije u četiri opštine, zasnovane na materijalnom istraživanju i analizi rezultata sprovedene ankete;
- b) analizu stanja životne sredine na severu Kosova i ključnih izazova u ovoj oblasti;
- c) sveobuhvatan pregled zakonodavnog okvira kojim se utvrđuju ovlašćenja i nadležnosti lokalnih institucija u oblasti životne sredine, zasnovan na Ustavu Republike Kosovo, Zakonu o lokalnoj samoupravi (Zakon br. 03/L-040), Zakonu o otpadu (Zakon br. 04/L-060), Zakonu o proceni uticaja na životnu sredinu (Zakon br. 03/L-214) i drugim relevantnim propisima;
- d) pregled centralnih institucija i njihovih nadležnosti na severu Kosova, uključujući Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MESPI), Agenciju za zaštitu životne sredine Kosova (KEPA), Inspektorat za životnu sredinu, vode, prirodu, prostorno planiranje i izgradnju (Zakon br. 04/L-175), Agenciju za sprečavanje korupcije, Kancelariju generalnog revizora, Nacionalnu kancelariju za reviziju i organe za sprovođenje zakona; i
- e) predlog javne politike i institucionalnog modela regionalne platforme, uključujući strukturu upravljanja, preventivne mehanizme, plan implementacije i merljive indikatore.

Ovaj dokument javne politike izrađen je u sklopu projekta koji implementira Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC). Stavovi i zaključci izneti u ovoj publikaciji pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno stavove BIRN Kosovo.

AKRONIMI I SKRAĆENICE

Akronim	Značenje
APC / ACA	Kosovska agencija za borbu protiv korupcije, sada Agencija za sprečavanje korupcije
CSO	Organizacije civilnog društva
EIA	Procena uticaja na životnu sredinu
EU	Evropska unija
EULEX	Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu
IPA	Instrument za predpristupnu pomoć
IPPC	Integrisano sprečavanje i kontrola zagađenja (Zakon br. 03/L-043)
KA	Kosovska agencija za borbu protiv korupcije (predhodnica APC)
KEPA	Agencija za zaštitu životne sredine Kosova
MAP LD	Ministarstvo lokalne samouprave i administracije (MAPLD)
MAPL	Ministarstvo javne administracije i lokalne samouprave
MESPI	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (ranije MESP)
MOU	Memorandum o razumevanju
NGO	Nevladina organizacija
OAG	Kancelarija generalnog revizora (NACO – Nacionalna kancelarija za reviziju)
PPP	Javno-privatno partnerstvo
RMCEI	Preporuka 2001/331/EC kojom se utvrđuju minimalni kriterijumi za inspekcije u oblasti životne sredine
SAA	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Kosova
SEA	Strateška procena uticaja na životnu sredinu (Zakon br. 03/L-230)
UNMIK	Misija privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu
UNODC	Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal

UVOD

SVRHA I OBUHVAT OVOG DOKUMENTA

Ovaj dokument predstavlja sažetak istraživanja usmerenog na unapređenje efikasnosti lokalnih samouprava, sa posebnim fokusom na ekološki kriminal i korupciju u opštinama na severu Kosova. Namenjen je lokalnim institucijama u ovim opštinama, skupštinama opština, gradonačelnicima i opštinskim upravama, uključujući opštinske inspektorate, kao podrška u stvaranju „boljeg sutra“ i održive budućnosti za stanovnike četiri opštine na severu Kosova. Dokument je takođe usmeren na rešavanje postojećih problema i unapređenje saradnje sa relevantnim sagovornicima u centralnim institucijama Kosova, posebno sa onima čije se nadležnosti protežu na teritoriju ove četiri opštine.

Dokument ima sledeće ciljeve:

- i. definisati i mapirati problem ekološke korupcije i načine na koje se ona ispoljava na severu Kosova;
- ii. izraditi pregled zakonodavstva koji, za svaki relevantni zakon, objašnjava ovlašćenja i nadležnosti lokalnih institucija u oblasti životne sredine;
- iii. izraditi pregled centralnih institucija i njihovih nadležnosti na severu Kosova; I
- iv. predložiti strukturu, mehanizme i plan razvoja zajedničke regionalne platforme putem koje bi četiri opštine na koordinisan način radile na sprečavanju, otkrivanju i prijavljivanju ekološke korupcije. Sve pravne i činjenične tvrdnje potkrepljene su navedenim izvorima.

KONCEPTUALNO DEFINISANJE POJMA – EKOLOŠKI KRIMINAL

Ekološki kriminal na Kosovu ne predstavlja samo kršenje zakona, već i sistemsku pretnju javnom zdravlju, biodiverzitetu i dugoročnoj stabilnosti regiona. Brojne relevantne institucije i organizacije definišu ekološki kriminal kao kršenje zakona ili konvencija u oblasti životne sredine. U širem smislu, pojam ekološkog kriminala obuhvata, između ostalog, protivpravne radnje kojima se nanosi šteta životnoj sredini, a koje mogu uključivati i organizovane ili transnacionalne kriminalne aktivnosti.

U pravnom diskursu i javnim politikama u oblasti životne sredine, ekološki kriminal (ili „zeleni kriminal“) odnosi se na svaku protivpravnu radnju ili propust kojim se krše zakonom utvrđeni standardi zaštite životne sredine i koji prouzrokuje ili stvara neposredan rizik od nastanka ozbiljne štete po prirodne ekosisteme, zdravlje ljudi, biodiverzitet ili javne prirodne resurse (Bytyqi & Morina, 2022).

Za razliku od lakših administrativnih prekršaja (kao što je kašnjenje u podnošenju izveštaja o reviziji u oblasti životne sredine), ekološki kriminal podrazumeva određeni stepen ozbiljnosti koji je utvrđen krivičnim zakonodavstvom. Ova dela uključuju:

- **Krivična dela zagađenja:** Namerno ili krajnjom nepažnjom ispuštanje toksičnih hemikalija, teških metala ili neprečišćenih otpadnih voda u vazduh, zemljište ili vodne sisteme.
- **Nezakonita eksploatacija prirodnih resurs:** Neovlašćena komercijalna seča šuma, vađenje peska i šljunka iz rečnih korita ili nezakonita eksploatacija mineralnih sirovina.
- **Krivična dela u vezi sa otpadom:** Nezakonit transport, upravljanje, odlaganje ili prekogranični promet komunalnog, opasnog ili industrijskog otpada.
- **Krivična dela protiv biodiverziteta:** Nezakonita trgovina divljim vrstama, krivolov, uništavanje staništa u zaštićenim područjima ili unošenje invazivnih vrsta.

KONCEPTUALNO DEFINISANJE POJMA – EKOLOŠKA KORUPCIJA

Ekološka korupcija definiše se kao zloupotreba javnih ovlašćenja, diskrecionih regulatornih ovlašćenja ili poverenja u institucije radi ostvarivanja privatne, korporativne ili političke koristi, što za posledicu ima nesprovođenje, zaobilaženje ili narušavanje propisa u oblasti životne sredine i politika zaštite prirode.

Dok ekološki kriminal predstavlja konkretan čin kojim se nanosi šteta životnoj sredini, ekološka korupcija predstavlja mehanizam koji omogućava da se takva krivična dela vrše bez otkrivanja ili kažnjavanja. Ekološka korupcija javlja se na dva osnovna nivoa:

- **Visoka ekološka korupcija:** Političke odluke na visokom nivou koje uključuju zarobljavanje države, kao što su nezakonito izdavanje koncesija za eksploataciju mineralnih resursa, zaobilaženje obaveznih procena uticaja na životnu sredinu (EIA) kod infrastrukturnih projekata ili naknadne izmene režima prostornog planiranja i zaštite određenih područja u korist komercijalnih interesa.
- **Sitna/administrativna korupcija:** Koruptivne radnje na operativnom nivou, kada privredni subjekti podmićuju inspektore na terenu, čuvare šuma ili graničnu policiju kako bi ignorisali nezakonit transport drvne građe, neovlašćeno vađenje peska, šljunka i drugog agregata ili nezakonito odlaganje otpada.

KONTEKST SEVERA KOSOVA

Sever Kosova obuhvata područje severno od reke Ibar, uključujući severni deo podeljenog grada Mitrovice i okolno područje. Do 2013. godine, ovo područje funkcionisalo je izvan struktura vlasti Kosova kroz paralelne institucije koje je podržavala Srbija, a čije je ukidanje bilo predviđeno Briselskim sporazumom iz 2013. godine između vlada Kosova i Srbije. Sporazumom je takođe predviđeno uspostavljanje Zajednice/Asocijacije opština sa srpskom većinom, čija je implementacija predmet kontinuiranih sporova i još uvek nije rešena. Istraživanja koja se odnose

na period nakon 2013. godine ukazuju na to da su određene paralelne administrativne prakse opstale i nakon integracije opština, uključujući nastavak finansijske podrške Srbije i slučajeve u kojima su lokalni zvaničnici primali dve plate – iz Prištine i Beograda (CBAP, 2019). U januaru 2025. godine, Vlada Kosova najavila je zatvaranje dodatnih 28 kancelarija paralelnih institucija u deset opština. Evropska unija osudila je ovaj potez kao suprotan procesu normalizacije, što pokazuje koliko je pitanje upravljanja u severnim opštinama i njihovom okruženju i dalje politički osetljivo (Jurist, 2025).

Ove četiri opštine deo su modela asimetrične decentralizacije uspostavljenog Ahtisarijevim planom. Zakon o lokalnoj samoupravi (Zakon br. 03/L-040) opštinama sa srpskom većinom dodeljuje niz proširenih nadležnosti, dok Severna Mitrovica ima posebne proširene nadležnosti u oblasti visokog obrazovanja i sekundarne zdravstvene zaštite (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025). Isti zakon, zajedno sa Ustavom Republike Kosovo (članovi 123–124), garantuje opštinama sopstvene, poverene i proširene nadležnosti, međuopštinsku saradnju, kao i pravo da odlučuju o opštinskim prihodima, prikupljaju ih i koriste, dok je administrativna kontrola opštinskih akata ograničena na ocenu njihove usklađenosti sa Ustavom i zakonom (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025).

Značaj ovog konteksta za upravljanje životnom sredinom je neposredan: članom 17 Zakona o lokalnoj samoupravi zaštita životne sredine utvrđena je kao sopstvena nadležnost svake opštine (lokalna zaštita životne sredine), dok inspekcijски nadzor u oblasti životne sredine predstavlja jednu od ključnih funkcija lokalnog nivoa (Savet Evrope, 2021; IMPEL, 2015). U sredini u kojoj je legitimitet javnih vlasti istorijski bio osporavan, u kojoj su katastarski podaci i podaci o registraciji privrednih subjekata bili podeljeni između različitih sistema, kao i u kojoj su inspekcijски nadzor i izdavanje dozvola sprovedeni uz ograničenu koordinaciju, srazmerno se povećava prostor za koruptivne prakse prilikom donošenja odluka u oblasti životne sredine, izdavanja licenci, koncesija za upravljanje otpadom, građevinskih i šumarskih dozvola, kao i javnih nabavki usluga u oblasti zaštite životne sredine.

UPRAVLJANJE ŽIVOTNOM SREDINOM I RIZIK OD KORUPCIJE NA KOSOVU

Kosovo je razvilo relativno sveobuhvatan pravni okvir u oblasti životne sredine, usklađivan sa pravnim tekovinama EU u skladu sa obavezama koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Osnovu ovog okvira predstavlja Zakon o zaštiti životne sredine (Zakon br. 03/L-025, usvojen 26. februara 2009. godine), kojim su utvrđeni principi održivog razvoja, prevencije i predostrožnosti, princip „zagađivač plaća“, kao i postepeno usklađivanje sa standardima EU (Kosovska agencija za zaštitu životne sredine [KEPA], n.d.; Ministarstvo zaštite životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture [MESPI], 2023).

Sektorski zakoni usvojeni između 2009. i 2014. godine uključuju Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađenja (03/L-043), Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (03/L-214), Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (03/L-230), Zakon o zaštiti vazduha od zagađenja (03/L-160), Zakon o zaštiti prirode (03/L-233), Zakon o vodama (04/L-147), Zakon o otpadu (04/L-060) i Zakon o prostornom planiranju (04/L-174) (Helvetas/Demos, n.d.; KEPA, n.d.; Republika Kosovo, 2010). Procene EU dosledno ukazuju na to da je usklađivanje zakonodavstva u nekoliko sektora gotovo završeno, dok primena propisa, inspekcijски nadzor i njihovo sprovođenje i dalje predstavljaju slabe tačke sistema (IMPEL, 2015; Republika Kosovo, 2010).

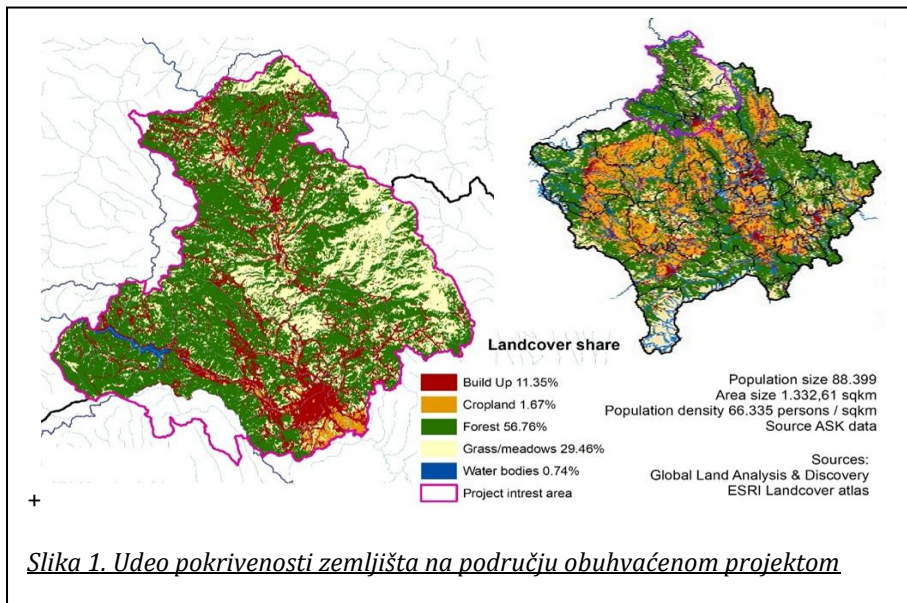
Nezavisni i međuvladini izvori ukazuju na široku rasprostranjenost rizika od korupcije u javnom sektoru na Kosovu. OECD-ov izveštaj *Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026* navodi da Kosovo ispunjava 47% kriterijuma u pogledu razvijenosti strateškog okvira i 73% kriterijuma u pogledu njegove primene u praksi, ali svega 20% kriterijuma koji se odnose na propise o nadzoru lobiranja, koje i dalje nije regulisano i za koje ne postoji period ograničenja nakon prestanka funkcije za lobiste (OECD, 2026). Praćenje koje civilno društvo sprovodi u okviru UNCAC-a ukazuje na to da je usvajanje antikorupcijskih zakona napredovalo brže od njihove primene, da poslednjih godina nijedan visoki zvaničnik nije kažnjen za korupciju, kao i da se planovi integriteta, provera propisa u pogledu rizika od korupcije i procene rizika od korupcije i dalje nedovoljno sprovode (UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024). Među sektorima koji su najviše izloženi korupciji navode se javne nabavke, carina, javne usluge i pravosuđe (GAN Integrity, n.d.). Upravljanje životnom sredinom povezano je sa svim ovim oblastima: koncesije i ugovori za pružanje usluga u oblasti upravljanja otpadom dodeljuju se kroz postupke javnih nabavki; izdavanje ekoloških dozvola i saglasnosti u okviru procene uticaja na životnu sredinu (EIA) uključuje diskreciono administrativno odlučivanje; eksploatacija kamena, izgradnja i šumarstvo podležu izdavanju dozvola na lokalnom nivou; dok se na ishode inspekcijског nadzora može uticati. Upravo spoj diskrecionog odlučivanja u oblasti životne sredine i instrumenata izloženih visokom riziku od korupcije predstavlja specifičan problem javne politike kojim se ovaj dokument bavi.

DEFINISANJE PROBLEMA – KONTEKST KOSOVA

Istorijsko bogatstvo Kosova i obilje kvalitetnih prirodnih resursa prisutni su u kontinuitetu od neolita do danas i neposredno su povezani sa izuzetnom dostupnošću prirodnih resursa.

Tokom prošlog veka, industrijalizacija i demografske promene dovele su do novih trendova koji su stvorili do tada nezabeležen pritisak na vodne sisteme na Kosovu. Nekada razvijena i izdašna vodna mreža postala je nedovoljna i neefikasna da odgovori na sve veću potražnju, usled intenzivnog korišćenja vode i velike gustine stanovništva.

MAPA RIZIKA ZA ČETIRI OPŠTINE

Na osnovu raspodele nadležnosti glavne tačke rizika od ekološke korupcije u Severnoj Mitrovici, Zvečanu, Leposaviću i Zubinom Potoku su:

- **Usluge upravljanja otpadom.** U skladu sa članom 15 Zakona o otpadu, opštine su dužne da uspostave lokalni sistem upravljanja otpadom, usvoje lokalne planove upravljanja otpadom, ugovaraju usluge prikupljanja i transporta otpada kroz postupke javnih nabavki, kao i da utvrđuju i naplaćuju naknade za odvoz otpada (Helvetas/Demos, n.d.). Javne nabavke ugovora za upravljanje otpadom, utvrđivanje naknada i nadzor nad radom pružalaca usluga predstavljaju oblasti značajnog diskrecionog odlučivanja i samim tim nose visok rizik. Opštine su u prošlosti, usled nedovoljnih sredstava predviđenih za ovu vrstu usluga, plaćale operatere za upravljanje otpadom iz budžetskih sredstava namenjenih kapitalnim investicijama, na šta je generalni revizor i zvanično ukazivao (Helvetas/Demos, n.d.).
- **Opštinske ekološke dozvole.** Aktivnosti obuhvaćene Aneksom II Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu, za koje se nakon postupka prethodne procene utvrdi da nije potrebno sprovesti punu proceduru procene uticaja na životnu sredinu (EIA), zahtevaju opštinsku ekološku dozvolu, dok opštinski inspektori vrše nadzor nad poštovanjem propisa (IMPEL, 2015). Izdavanje dozvola za manje industrijske, komercijalne i građevinske aktivnosti stoga je u potpunosti u nadležnosti lokalnog nivoa i predstavlja tipičnu tačku rizika za pojavu korupcije.

- **Izgradnja i prostorno planiranje.** Primena građevinskih propisa i standarda kontrole gradnje, planiranje korišćenja i razvoja zemljišta, kao i urbano i ruralno planiranje, predstavljaju sopstvene nadležnosti opština (Savet Evrope, 2021; IMPEL, 2015). Povećanje gustine izgradnje, neformalna gradnja i promene namene zemljišta duž doline Ibra i u okolini rudarskih i industrijskih lokacija stvaraju prostor za ostvarivanje privatne koristi kroz izdavanje dozvola i tolerisanje nepravilnosti prilikom inspekcijuskog nadzora.
- **Šumarstvo i prirodni resursi.** Zaštita šuma, uključujući izdavanje dozvola za seču drveća u skladu sa pravilima koja donosi Vlada, predstavlja poverenu nadležnost koju opštine obavljaju u ime centralnog nivoa vlasti (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025). Nezakonita seča šuma u planinskim područjima Leposavića i Zubinog Potoka istorijski je povezivana sa slabom međuopštinskom koordinacijom u pogledu dozvola za seču i inspekcijuskog nadzora.
- **Vode i resursi rečnih korita.** Opštine se u pogledu vodosnabdevanja oslanjaju na regionalne vodovodne kompanije, na osnovu godišnjih sporazuma između opština i tih kompanija (Rrahmani, 2025). Preplitanje nadležnosti između opština u pogledu utvrđivanja naknada, poslovanja regionalnih vodovodnih kompanija i monitoringa voda koji sprovodi KEPA uključuje više aktera i karakterišu ga nedovoljno jasni mehanizmi odgovornosti.
- **Javne nabavke i koncesije.** Zakon o javnim nabavkama (04/L-042, sa izmenama i dopunama) i Zakon o javno-privatnom partnerstvu (04/L-045) primenjuju se na koncesije u oblasti upravljanja otpadom i radove u oblasti životne sredine (Helvetas/Demos, n.d.). Nedostaci u njihovoj primeni, kao i u nezavisnosti tela nadležnih za razmatranje žalbi, više puta su isticani kao problem (GAN Integrity, n.d.; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
- **Paralelne ili nekonsolidovane strukture.** Dokumentovane prakse nasledene iz prethodnog perioda, kanali finansiranja iz Srbije, aranžmani dvostrukih plata i izdavanje dokumenata prema propisima koji nisu deo pravnog sistema Kosova stvaraju praznine u sistemu odgovornosti, usled kojih naknade i novčane kazne u oblasti životne sredine mogu ostati neevidentirane, nenaplaćene ili nesprovedene kroz sistem Kosova (CBAP, 2019; Jurist, 2025) (CBAP, 2019; Jurist, 2025).

METODOLOGIJA

Aktivnost procene potreba i protokol istraživanja osmišljeni su u okviru projekta koji obuhvata tri oblasti istraživanja javnih politika, predstavljene kroz tri zasebna dokumenta javnih politika o borbi protiv korupcije. Ovaj dokument predstavlja treći od tri dokumenta i fokusiran je na oblast zaštite životne sredine u opštinama Severna Mitrovica, Zubin Potok, Zvečan i Leposavić.

Iskustva stečena tokom istraživanja za prvi i drugi dokument javne politike pružila su dovoljno osnova za izradu metodologije, uključujući upitnik, odabir ciljnih grupa, vremenski okvir i očekivani obim rezultata.

Metodologija analize sprovedena je kroz nekoliko faza:

- Izrada onlajn ankete za dve jezičke ciljne grupe (srpsku i albansku);
- Terenski rad i neposredno anketiranje (zakonodavni okvir);
- Materijalno istraživanje ograničenja i mogućnosti u okviru postojećeg zakonodavstva;
- Analiza rezultata ankete
- Analiza prikupljenog istraživačkog materijala;
- Izrada predloga i preporuka za javne politike.

Istraživanje je, u skladu sa utvrđenom metodologijom, vrstom i obimom istraživačkih aktivnosti, sprovedeno od početka avgusta do sredine septembra 2026. godine.

ANALIZA ISTRAŽIVANJA

Projektni paket aktivnosti obuhvatao je analizu postojećeg okvira zaštite životne sredine, koja je najvećim delom sprovedena kroz desk istraživanje. Međutim, imajući u vidu značajne promene u mehanizmima upravljanja životnom sredinom nakon ukidanja ranije postojeće upravljačke strukture na području obuhvaćenom projektom (upravljanje otpadom, šumama i zemljištem, ribočuvarske i tovočuvarske službe itd.), anketa je predstavljala odgovarajući dodatni instrument za identifikovanje nedostataka i nejasnoća u vezi sa izazovima u oblasti zaštite životne sredine. Upitnik i vremenski okvir istraživanja izrađeni su prema istoj metodologiji i u istom obimu kao i prilikom pripreme analiza za prvi i drugi dokument javne politike.

Za potrebe identifikovanja nedostataka u adekvatnom upravljanju životnom sredinom i sprovođenju politika lokalnih administracija, od ključnog je značaja obezbediti odgovarajuću zastupljenost različitih etničkih grupa, uz odgovarajuću starosnu i rodnu zastupljenost.

Podaci dobijeni istraživanjem biće od ključnog značaja za izradu praktičnih preporuka za jačanje upravljanja životnom sredinom na lokalnom nivou.

MATERIJALNO ISTRAŽIVANJE I PRAVNA ANALIZA

Ovaj dokument koristi doktrinarnu pravnu analizu primarnog zakonodavstva koje je na snazi na Kosovu, dopunjenu sekundarnim izvorima: dokumentima koji se odnose na proširenje EU i projektnom dokumentacijom (IPA projektni dokumenti, IMPEL izveštaji o proceni), OECD procenama integriteta, studijama Saveta Evrope o lokalnoj samoupravi, dokumentima Svetske banke u oblasti životne sredine i socijalnih pitanja, kao i izveštajima civilnog društva o praćenju stanja (Kosovo Law Institute, paralelni izveštaji u okviru UNCAC-a i GAN Integrity profili rizika po zemljama). Zakonski propisi navode se prema zvaničnom broju zakona i referenci u Službenom glasniku, tamo gde su ti podaci dostupni. Kada se opisuje praksa sprovođenja propisa, navodi se dokumentovana analiza ili izveštaj kao izvor, umesto iznošenja nepotkrepljenih tvrdnji.

Ograničenja: Zakonodavstvo Kosova u oblasti životne sredine nalazi se u procesu izmene. MESPI je 2023. godine pripremio Koncept dokument za novi Zakon o životnoj sredini, u kojem su identifikovani značajni nedostaci u sprovođenju postojećeg zakonodavstva i predložen novi okvirni zakon (MESPI, 2023); korisnici ovog dokumenta trebalo bi da, pre oslanjanja na određeni propis u konkretnim postupcima, provere trenutno važeću verziju svakog pravnog akta na portalu Službenog glasnika (gzk.rks-gov.net). Statistički podaci o slučajevima korupcije koji se konkretno odnose na oblast životne sredine u četiri opštine ne objavljuju se sistematski; stoga se ovaj dokument oslanja na kvalitativno mapiranje rizika, a ne na statističke podatke o konkretnim slučajevima.

ARHITEKTURA PRETNJI PO ŽIVOTNU SREDINU

EKOLOŠKI KRIMINAL

(Nezakonite radnje kojima se nanosi fizička šteta životnoj sredini)

Nezakonita seča i krijumčarenje drvene građe

Eksploatacija sedimenta /Vađenje šljunka

Nezakonito odlaganje toksičnog i industrijskog otpada

Neovlašćena eksploatacija mineralnih sirovina i izlivanje rudarskog otpada

EKOLOŠKA KORUPCIJA

(Zloupotreba institucija)

Nepravilnosti pri izdavanju licenci i naknadno izdavanje dozvola

Selektivni inspeksijski nadzor i regulatorno ignorisanje nepravilnosti Podmićivanje

Netransparentne javne konsultacije i postupci procene uticaja na životnu sredinu (EIA)

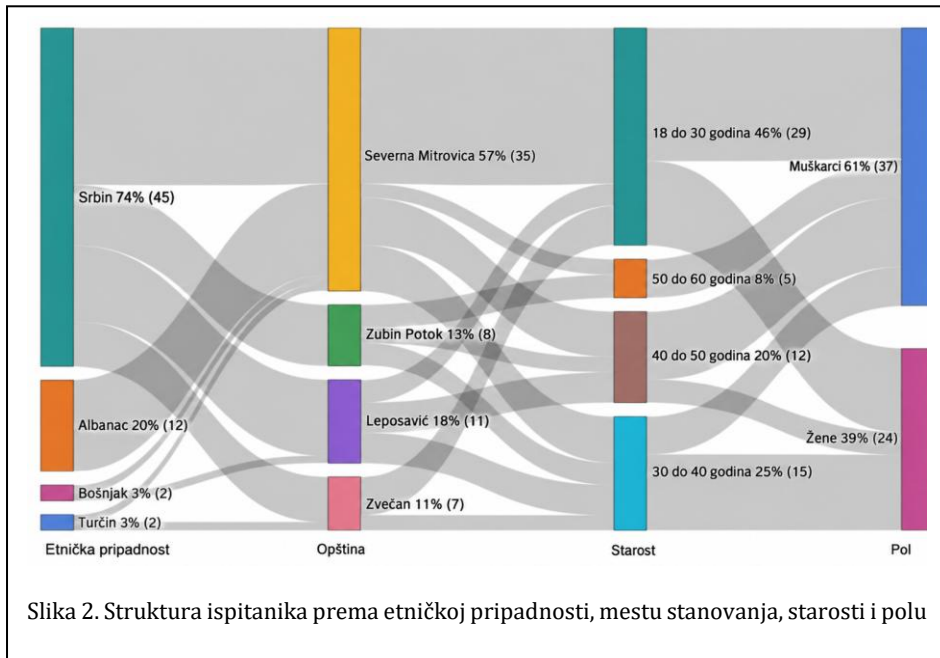
SISTEMSKA DEGRADACIJA ŽIVOTNE SREDINE

Slika 1. Pretpostavke o pretnjama po životnu sredinu

INTERNET ANKETA – KLJUČNI NALAZI

Ovaj izveštaj analizira percepcije građana o zaštiti životne sredine, ekološkom kriminalu i povezanoj korupciji u četiri opštine na severu Kosova: Severnoj Mitrovici, Leposaviću, Zubinom Potoku i Zvečanu. Na osnovu istraživanja sprovedenog među 61 stanovnikom, uočava se izraženo nezadovoljstvo trenutnim stanjem životne sredine, praćeno visokim stepenom nepoverenja u nadležne institucije.

Skoro **69%** ispitanika navodi da je tokom prethodnih 12 meseci primetilo pretnje po životnu sredinu, pri čemu se neadekvatno upravljanje otpadom i zagađenje voda izdvajaju kao najznačajniji problemi. Percepcija korupcije u oblasti upravljanja životnom sredinom je visoka, posebno kada je reč o upravljanju otpadom, urbanističkom planiranju i izdavanju dozvola. Iako više od polovine ispitanika (**52%**) izražava spremnost da prijavi korupciju u oblasti životne sredine, značajan deo (**46%**) ostaje neodlučan, što ukazuje na odvrćajući efekat izrazitog nedostatka poverenja u institucije – skoro **60%** ispitanika navodi da nema poverenja u institucije).

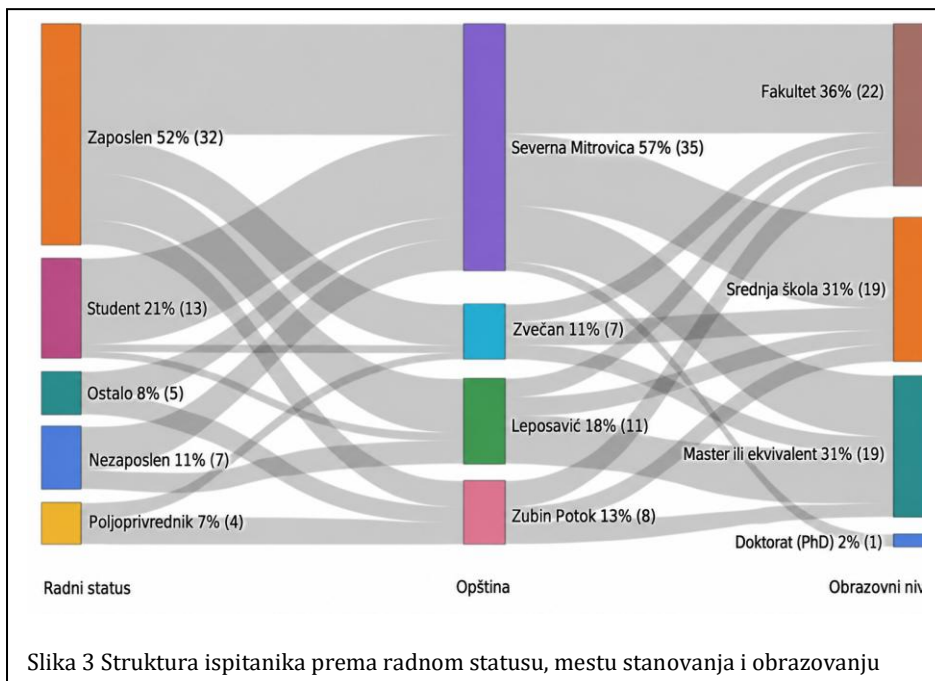

UVOD I METODOLOGIJA

Analiza se zasniva na strukturiranom skupu podataka koji obuhvata odgovore 61 ispitanika. Istraživanjem su prikupljeni kategorijalni i kvalitativni podaci, sa fokusom na:

1. **Demografske karakteristike** (starost, pol, etnička pripadnost, mesto stanovanja).
2. **Procenu stanja životne sredine** (pretnja, elementi životne sredine koji su pod rizikom i konkretni problemi zagađenja).
3. **Poverenje u institucije i korupciju** (iskustva sa nepravilnostima, percepcija rizika od korupcije i spremnost za prijavljivanje).

Podaci su analizirani korišćenjem SPSS platforme uključujući i izradu vizuelnih prikaza koji prikazuju različite demografske grupe sa njihovim stavovima o stanju životne sredine i percepcijama institucija.

DEMOGRAFSKI PROFIL ISPITANIKA

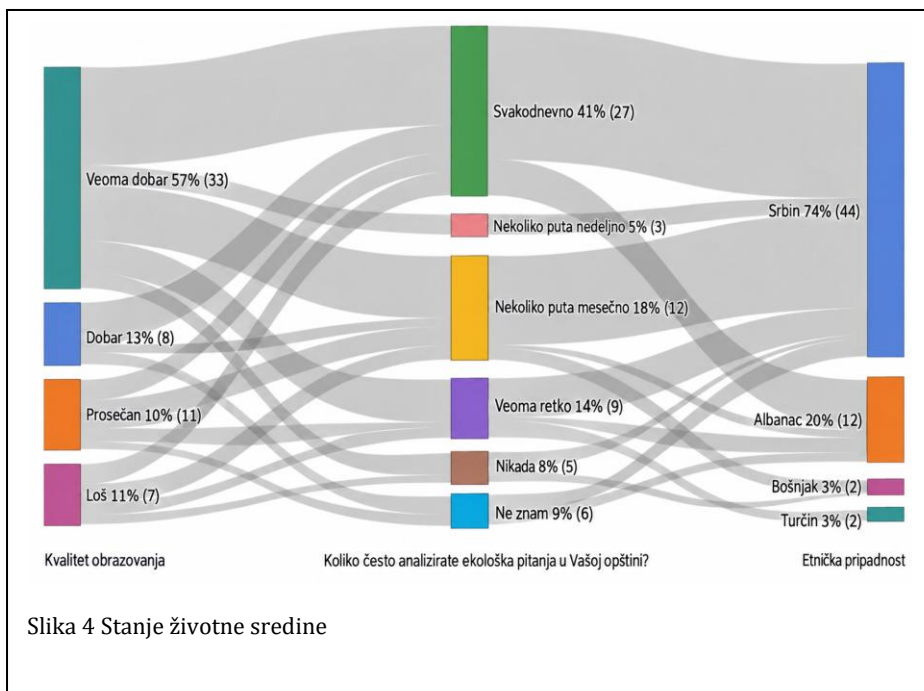
Istraživanje obuhvata lokalizovan, ali raznovrstan presek stanovnika severa Kosova..

- **Mesto stanovanja:** Većina ispitanika živi u **Severnoj Mitrovici (57,4%)**, zatim u Leposaviću (18%), Zubinom Potoku (13,1%) i Zvečanu (11,5%).

- **Starosna struktura:** U uzorku su u značajnoj meri zastupljene mlađe starosne grupe. Najveću grupu čine ispitanici starosti od **18 do 30 godina (47,5%)**, a zatim ispitanici od 30 do 40 godina (24,6%). Uzorak istraživanja prvenstveno je usmeren na prikaz stavova radno sposobnog stanovništva na severu Kosova.
- **Pol:** U uzorku su u većoj meri zastupljeni muškarci – 37 ispitanika (**60,6%**), dok je učešće žena takođe značajno i iznosi **39,4%**.
- **Etnička pripadnost:** Najzastupljeniju etničku grupu u uzorku čine **Srbi (73,7%)**. Albanci čine **19,6%** uzorka, što predstavlja znatno veći udeo od njihove zastupljenosti u stanovništvu severa Kosova. Bošnjačka (**3,2%**) i turska zajednica (**3,2%**) zastupljene su u uzorku u približno istom odnosu kao i u ukupnoj strukturi stanovništva.

KLJUČNI NALAZI: PERCEPCIJA ŽIVOTNE SREDINE I PRETNJE

Građani stanje životne sredine u svojim opštinama ocenjuju izrazito negativno i pesimistično, što ukazuje na to da je degradacija životne sredine veoma vidljiva široj javnosti.

Stanje životne sredine

Kada su ispitanici upitani da ocene trenutno stanje životne sredine, velika većina dala je nepovoljne ocene. Najčešći odgovori bili su „prosečno“ (27 ispitanika), „loše“ (18 ispitanika) i „veoma loše“ (9 ispitanika). Samo 5 ispitanika pozitivno je ocenilo stanje životne sredine.

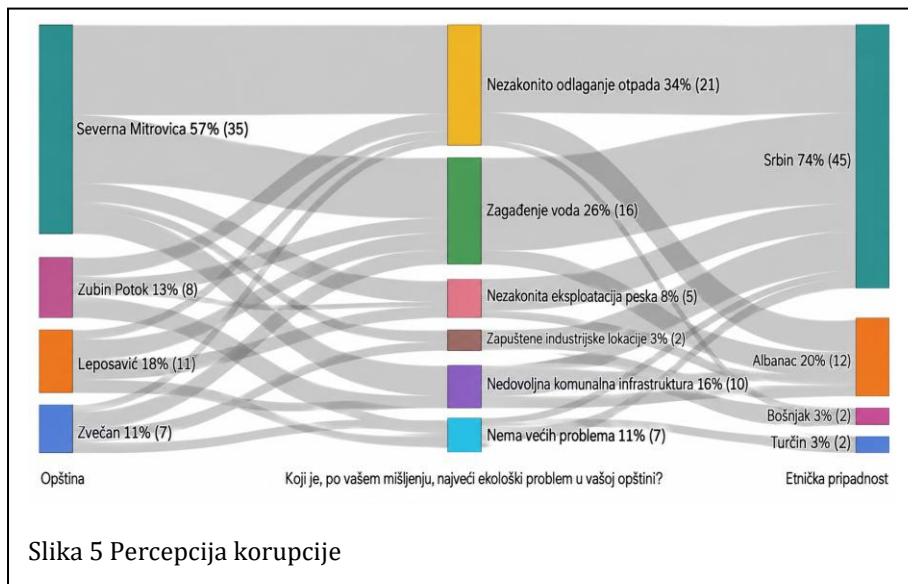
VIDLJIVE PRETNJE I KLJUČNI PROBLEMI

- **Uočljivost problema:** 68.8% ispitanika navelo je da je tokom prethodnih 12 meseci primetilo problem koji predstavlja pretnju po životnu sredinu. Samo 8% ispitanika izričito je navelo da nije primetilo nijedan takav problem.
- **Glavne zabrinutosti:** Kada se od ispitanika tražilo da izdvoje jedan najveći problem u oblasti životne sredine, upravljanje otpadom se izdvojilo kao dominantna tema
 - neadekvatno upravljanje otpadom (19 ispitanika);
 - nelegalno odlaganje otpada (10 ispitanika);
 - zagađenje voda (10 ispitanika).

Ovi nalazi ukazuju na to da ekološki kriminal na severu Kosova ne predstavljaju skrivene i sofisticirane aktivnosti, već pre svega vidljivi, sistemski propusti u obezbeđivanju osnovnih komunalnih uslova i zaštiti prirodnih resursa, pri čemu bi odgovornost nadležnih organa trebalo da bude jasno utvrđena. Nalazi sa terena ukazuju na elemente neaktivnosti i korišćenja postojećih nejasnoća prilikom sprovođenja odluka i mera centralnih institucija Kosova. To se, između ostalog, odnosi na nedostatke u odgovarajućim pravnim i administrativnim procedurama u oblasti upravljanja životnom sredinom, utvrđivanja namene zemljišta i razvoja poslovne infrastrukture bez saglasnosti lokalnih zajednica i slično.

KLJUČNI NALAZI: KORUPCIJA I POVERENJE U INSTITUCIJE

Vezu između degradacije životne sredine i upravljanja na severu Kosova karakteriše izražen nedostatak poverenja u institucije. Ovakav nalaz nije iznenađujući, imajući u vidu probleme u funkcionisanju institucija i političke tenzije koje i tokom 2026. godine doprinose nejasnoj perspektivi uspostavljanja institucionalne stabilnosti služe kao jasan pokazatelj. Kada je reč o području obuhvaćenom projektom, radikalne promene u strukturi upravljanja lokalnim institucijama i bezbednosnim strukturama (policiji), zajedno sa ukidanjem takozvanih „paralelnih struktura“, dovele su do uklanjanja ranije postojećih elemenata pružanja usluga i mehanizama upravljanja koji su građanima obezbeđivali sigurno i bezbedno okruženje i pružali odgovarajući nivo usluga

PERCEPCIJA KORUPCIJE

Korupcija se u velikoj meri smatra jednim od faktora koji doprinose problemima u oblasti životne sredine. Kao što je prikazano na grafikonu u nastavku, značajan deo ispitanika smatra da je korupcija „uglavnom prisutna“ ili „delimično prisutna“. Posebno je značajno to što je najčešći pojedinačni odgovor bio „Ne znam“, što može ukazivati ili na nedostatak transparentnosti koji građanima otežava da razumeju način donošenja odluka ili, uz određenu rezervu, na njihovu nespremnost da otvoreno optuže nadležne organe za korupciju.

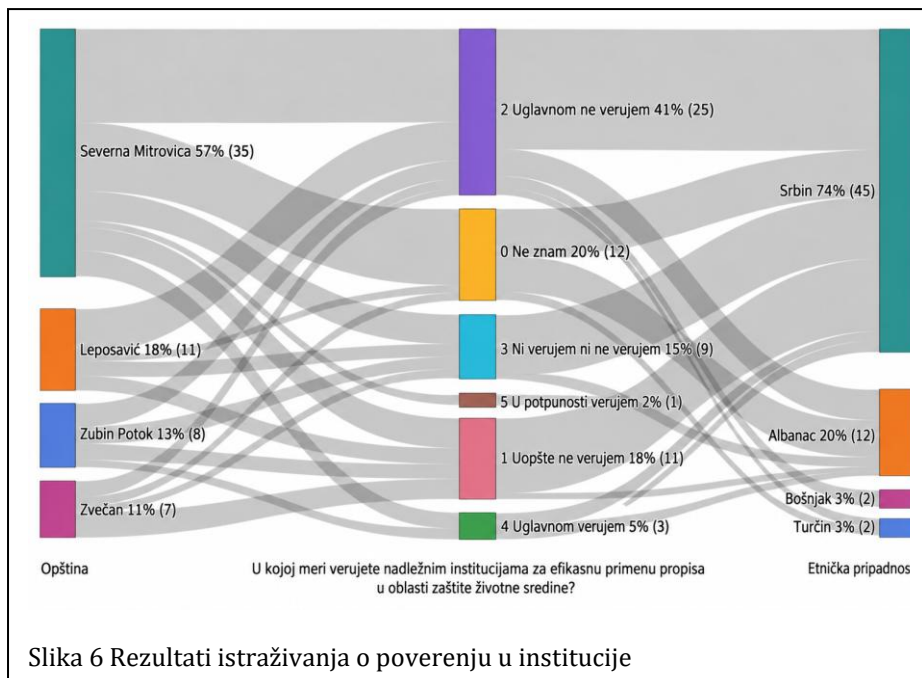
OBLASTI VISOKOG RIZIKA ZA ZLOUPOTREBU

Ispitanici su izdvojili konkretne oblasti u kojima smatraju da postoji najveći rizik od ekološke korupcije (bilo je moguće izabrati više odgovora): **upravljanje i odlaganje otpada** – 24 odgovora; **urbanističko planiranje i izgradnja** – 21 odgovor; **izdavanje dozvola i saglasnosti** – 20 odgovora; **eksploatacija prirodnih resursa i inspeksijski nadzor** – po 17 odgovora.

NEDOSTATAK POVERENJA U INSTITUCIJE

Sa stanovišta javnih politika, posebno zabrinjavajući podatak odnosi se na nizak nivo poverenja u nadležne institucije.

- **59% ispitanika** navodi da „uglavnom nema poverenja“ (41%) ili „uopšte nema poverenja“ (18%) u sposobnost institucija da efikasno sprovode propise u oblasti životne sredine.
- Nasuprot tome, manje od **7%** ispitanika iskazuje poverenje u ove institucije.
- Na pitanje da li bi prijavili korupciju u oblasti životne sredine ukoliko bi je otkrili, **52,4%** ispitanika odgovorilo je potvrdno, dok je gotovo isti procenat (**45,9%**) odgovorio „Nisam siguran/na“. Samo 1,6% ispitanika izričito je odgovorilo da ne bi prijavilo korupciju. Ovo ukazuje na značajnu prepreku: građani pokazuju spremnost da doprinesu rešavanju problema, ali istovremeno postoji izražena neodlučnost, koja može biti posledica straha od negativnih posledica, apatije ili uverenja da prijavljivanje neće dovesti do konkretnih rezultata.

NEDOSTACI, OGRANIČENJA I ODSUPANJA U PODACIMA

Iako ovi podaci pružaju značajan uvid u postojeće stanje, pre formulisanja preporuka za javne politike potrebno je uzeti u obzir nekoliko metodoloških ograničenja:

- **Prostorna ograničenost uzorka:** Područje obuhvaćeno projektom istovremeno predstavlja izvor zagađenja (industrijsko nasleđe, seča šuma i urbanizacija), ali je i izloženo degradaciji životne sredine koja potiče iz drugih područja (vodotokovi prenose zagađujuće materije iz Prištine i Obilića). Uzorku nedostaje kontrolna grupa koja bi omogućila preciznije utvrđivanje uzročno-posledične veze u pogledu degradacije životne sredine. Takvi podaci omogućili bi da preporuke javnih politika budu preciznije usmerene na konkretne izvore zagađenja i nadležne organe. Kontrolni uzorak bio bi potreban i kako bi se preciznije identifikovala degradacija životne sredine nastala na području obuhvaćenom istraživanjem, a koja bi u suprotnom mogla biti zanemarena kao manje relevantna zato što se njene ekološke i druge posledice prenose na druga područja.
- **Veličina uzorka i geografska neravnoteža:** Sa ukupno 61 ispitanikom, uzorak je relativno mali. Pored toga, 57% svih odgovora dolazi iz Severne Mitrovice. Zbog toga podaci mogu nedovoljno odražavati stanje u ruralnim područjima Leposavića, Zubinog Potoka i Zvečana, gde problemi poput nelegalne seče šuma ili eksploatacije mineralnih resursa mogu biti izraženiji od problema sa otpadom karakterističnih za urbana područja.
- **Starosna zastupljenost (pristrasnost uzorka):** Među ispitanicima **nema osoba starijih od 60 godina**. S obzirom na to da starije generacije mogu imati značajno iskustvo i istorijski uvid u probleme industrijskog zagađenja (na primer, nasleđe rudarskog kompleksa Trepča), njihova nezastupljenost predstavlja nedostatak u prikupljenim podacima.
- **Visok udeo odgovora „Ne znam“:** Velika učestalost odgovora „Ne znam“ na pitanja koja se odnose na strah od mogućih negativnih posledica od strane institucija i/ili prisustvo korupcije predstavlja ograničenje za analizu. Zbog toga je teško utvrditi da li ispitanici zaista nisu upoznati sa ovim pitanjima, da li su nezainteresovani ili se ustručavaju da iskreno odgovore na pitanja o osetljivoj temi. Ovakvi odgovori često mogu ukazivati i na nedovoljnu informisanost o raspodeli odgovornosti unutar sistema upravljanja nakon naglih promena koje su usledile ukidanjem sistema upravljanja Srbije u oblastima prostornog planiranja, zaštite životne sredine i ekonomskog razvoja i prelaskom na model koji primenjuju centralne institucije Kosova na severu Kosova.

PREPORUKE ZA JAVNE POLITIKE PROISTEKLE IZ ANALIZE ISTRAŽIVANJA

U cilju bolje informisanosti, aktivnijeg učešća i veće zaštite građana na severu Kosova u vezi sa ekološkim kriminalom i korupcijom, preporučuju se sledeće mere javnih politika:

I. Uspostaviti bezbedne i anonimne mehanizme za prijavljivanje

- **Problem:** 46% građana „nije sigurno“ da li bi prijavilo ekološki kriminal, što je u velikoj meri povezano sa činjenicom da 59% ispitanika nema poverenja u institucije.
- **Rešenje:** Lokalne samouprave, potencijalno u saradnji sa međunarodnim organizacijama (kao što su OEBS ili UNDP), trebalo bi da uspostave nezavisni, zaštićeni i potpuno anonimni digitalni portal (. Aplikacija Kosovske policije *Lajmëro Policinë* predstavlja loš primer digitalnog mehanizma sa značajnim digitalnim otiskom) za prijavljivanje nelegalnog odlaganja otpada i sumnjivih slučajeva izdavanja građevinskih dozvola

II. Upravljanje otpadom postaviti kao prioritetni vektor za sprečavanje korupcije

- **Problem:** Upravljanje otpadom i nelegalno odlaganje otpada navedeni su istovremeno kao najvidljiviji problemi i kao oblasti sa najvećim rizikom od korupcije.
- **Rešenje:** Pokrenuti ciljane revizije na lokalnom nivou, posebno usmerene na ugovore u oblasti upravljanja otpadom. Javne politike trebalo bi da propišu uspostavljanje javno dostupnih digitalnih registara sa podacima o kompanijama koje imaju ugovore za upravljanje i odlaganje otpada, iznosima koji im se isplaćuju, kao i GPS praćenje lokacija predviđenih za odlaganje otpada.

III. Uvesti ekološko obrazovanje po modelu „mladi za zajednicu“

- **Problem:** U uzorku istraživanja značajno su zastupljeni mladi (18–30 godina), što pokazuje njihovu uključenost, ali istovremeno ukazuje na osećaj nemoći u odnosu na probleme u funkcionisanju institucija.
- **Rešenje:** Iskoristiti zainteresovanost mladih kroz finansiranje građanskih inicijativa za praćenje stanja životne sredine koje vode mladi. Ove grupe trebalo bi obučiti za razumevanje urbanističkih i građevinskih dozvola i procena uticaja na životnu sredinu, kako bi na lokalnom nivou pratile ove procese i složene podatke učinile razumljivijim i dostupnijim starijim i slabije informisanim građanima.

IV. Uvesti obaveznu transparentnost u urbanističkom planiranju i izdavanju dozvola

- **Problem:** Urbanističko planiranje i izdavanje dozvola ocenjeni su kao oblasti sa visokim rizikom od korupcije. Građani smatraju da nemaju uticaja na donošenje odluka koje se odnose na životnu sredinu.

- **Rešenje:** Uvesti obavezan period od 30 dana za „javni uvid i dostavljanje komentara“ za sve nove dozvole za izgradnju i eksploataciju prirodnih resursa. Ove dozvole trebalo bi da budu javno istaknute na lokacijama na kojima se izvođe radovi i u prostorijama opštine, zajedno sa jednostavnim i razumljivim objašnjenjima njihovog uticaja na životnu sredinu, čime bi se smanjila netransparentnost koja stvara prostor za korupciju.

ANALIZA ZAKONODAVNOG OKVIRA/ARHITEKTURE NA KOSOVU

OVLAŠĆENJA I NADLEŽNOSTI LOKALNIH INSTITUCIJA NA SEVERU KOSOVA

Ovaj pregled prikazuje ustavni i zakonodavni osnov ovlašćenja opštinskih institucija Severne Mitrovice, Zvečana, Leposavića i Zubinog Potoka u oblasti životne sredine i objašnjava sadržaj i obim nadležnosti utvrđenih svakim od navedenih pravnih akata. Pregled je organizovan u tri nivoa: (A) ustavne osnove; (B) okvirni i sektorski zakoni kojima se utvrđuju nadležnosti opština; i (C) zakoni koji se odnose na integritet i koji obavezuju opštinske institucije.

USTAVNE OSNOVE

Instrument	Ključne odredbe	Objašnjenje ovlašćenja i nadležnosti
Ustav Republike Kosovo (2008), Poglavlje X, članovi 123–124	Član 123: lokalna samouprava zasniva se na principima dobrog upravljanja, transparentnosti, efikasnosti i delotvornosti. Član 124: opštine imaju sopstvene, proširene i poverene nadležnosti; pravo na međupostupku i prekograničnu saradnju; pravo da odlučuju o opštinskim prihodima, prikupljaju ih i koriste; administrativna kontrola ograničena je na usklađenost sa Ustavom i zakonom.	Utvrđuje opštinu kao osnovnu jedinicu lokalne samouprave i postavlja ustavna ograničenja za intervencije centralnog nivoa: centralni organi mogu kontrolisati opštinske akte samo u pogledu njihove zakonitosti, a ne svrsishodnosti. Ovo predstavlja pravni osnov da četiri opštine međusobnim sporazumom uspostave zajedničku platformu i ograničava mogućnost centralnih organa da menjaju ili stavljaju van snage odluke donete na lokalnom nivou u oblasti životne sredine (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025).
Sveobuhvatni predlog za rešavanje statusa Kosova – Ahtisarijev plan (2007), Aneks IV i	Uspostavljanje decentralizovanog sistema; proširene opštinske nadležnosti za opštine sa srpskom većinom; zaštita	Istorijski i ustavnopravni osnov asimetričnih nadležnosti koje imaju ove četiri opštine; objašnjava zbog čega Severna Mitrovica ima posebne proširene

odredbe decentralizaciji o	autonomije opština u finansijskim pitanjima.	nadležnosti (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025)
Principi Evropske povelje o lokalnoj samoupravi	Zakonodavstvo Kosova o lokalnoj samoupravi izrađeno je u duhu Povelje (Kosovo nije član Saveta Evrope niti potpisnica Povelje).	Pruž a standarde za tumačenje (supsidijarnost, potpuno i isključivo vršenje nadležnosti) koji služe za određivanje obima nadležnosti opština u oblasti životne sredine (Savet Evrope, 2021; IMPEL, 2015).

OKVIRNI I SEKTORSKI ZAKONI KOJIMA SE UTVRĐUJU NADLEŽNOSTI OPŠTINA

Zakon (broj, godina, Službeni glasnik)	Nadležnosti opština relevantne za životnu sredinu i borbu protiv korupcije	Objašnjenje ovlašćenja i nadležnosti
Zakon br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi (2008, SG jun 2008)	Član 17 – sopstvene nadležnosti (uključujući „lokalnu zaštitu životne sredine“; upravljanje otpadom u okviru javnih komunalnih usluga; vodosnabdevanje; kanalizaciju i prečišćavanje otpadnih voda; lokalne puteve; korišćenje i razvoj zemljišta; urbano i ruralno planiranje; primenu građevinskih propisa i standarda kontrole gradnje; izdavanje dozvola za lokalne usluge; lokalni ekonomski razvoj; turizam). Član 18 – poverene nadležnosti (katastarske evidencije, matične knjige, registracija i licenciranje privrednih subjekata, zaštita šuma, uključujući izdavanje dozvola za seču u skladu sa pravilima Vlade). Članovi 19-23 – proširene nadležnosti (Severna Mitrovica: sekundarna zdravstvena zaštita i visoko obrazovanje; sve opštine sa srpskom većinom: pitanja kulture; pravo učešća u izboru	Predstavlja osnovni pregled opštinskih nadležnosti. „Lokalna zaštita životne sredine“ predstavlja sopstvenu nadležnost koju opštine vrše samostalno, uz kontrolu centralnog nivoa ograničenu na ocenu zakonitosti. Opštinski organi su: Skupština opštine (usvaja statut, propise, budžet, investicione planove, godišnji plan rada i izveštaj) i gradonačelnik (rukovodi opštinskom upravom, predlaže propise i budžet, sprovodi akte, upravlja finansijama i svakih šest meseci izveštava o ekonomsko-finansijskoj situaciji). Ovi organi predstavljaju glavne adresate ovog dokumenta javne politike (Savet Evrope, 2021; IMPEL, 2015; Rrahmani, 2025).

	komandira lokalnih policijskih stanica)	
Zakon br. 03/L-041 o administrativnim granicama opština (2008)	Utvrđuje teritoriju opština, uključujući četiri severne opštine uspostavljene 2013. godine.	Utvrđuje teritorijalnu nadležnost svake opštinske institucije; platforma obuhvata celokupnu teritoriju ove četiri opštine (Savet Evrope, 2021; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 04/L-060 o otpadu (2012, SG 17/2012)	Član 15: opštine uspostavljaju sistem upravljanja otpadom na svojoj teritoriji u skladu sa hijerarhijom upravljanja otpadom; usvajaju i sprovode lokalne planove upravljanja otpadom; izrađuju godišnje izveštaje o upravljanju otpadom i dostavljaju ih Ministarstvu; uređuju, organizuju i pružaju usluge upravljanja otpadom; putem javnih nabavki angažuju licencirana lica za prikupljanje, skladištenje i transport čvrstog, komunalnog, kabastog i građevinskog otpada i otpada od rušenja; utvrđuju i naplaćuju naknade za usluge upravljanja otpadom; održavaju sisteme za informisanje javnosti o otpadu.	Opštinama daje ključnu operativnu ulogu u upravljanju komunalnim otpadom – oblasti koja predstavlja jednu od finansijski najznačajnijih kontinuiranih funkcija u oblasti životne sredine na lokalnom nivou i nosi najveću izloženost rizicima u postupcima javnih nabavki. Centralni nivo (MESPI/KEPA) utvrđuje politike i strategije, izdaje licence operaterima za upravljanje otpadom i dozvole za uvoz, izvoz i tranzit otpada, te ima nadležnosti za opasan otpad koje prevazilaze nadležnosti opština (Helvetas/Demos, n.d.).
Zakon br. 03/L-214 o proceni uticaja na životnu sredinu (2010, SG; proglašen Ukazom DL-048-2010)	Za projekte iz Aneksa II za koje se nakon prethodne procene utvrdi da nije potrebno sprovesti punu proceduru procene uticaja na životnu sredinu, opština može pokrenuti postupak izdavanja opštinske ekološke dozvole (član 12(4)); opštinski inspektori vrše nadzor nad poštovanjem uslova iz tih dozvola; opštine dobijaju kopije odluka donetih u postupku procene uticaja na životnu sredinu za projekte na svojoj teritoriji.	Nadležnost za izdavanje dozvola deli se prema Aneksu I i Aneksu II: MESPI izdaje ekološku saglasnost za projekte sa značajnijim uticajem na životnu sredinu (saglasnost se ne može izdati pre završetka postupka EIA, niti se građevinska dozvola može izdati pre dobijanja ekološke saglasnosti), dok su opštine nadležne za projekte nižeg nivoa uticaja. Novčane kazne za pravna lica koja započnu realizaciju projekta bez

		potrebne saglasnosti kreću se od 10.000 do 50.000 evra; dostavljanje netačnih podataka u postupku EIA podleže sankcijama; predviđeni su učešće javnosti i pravo na sudsko preispitivanje u roku od 30 dana – što sve predstavlja mehanizme za smanjenje rizika od korupcije (IMPEL, 2015; Republika Kosovo, 2010)
Zakon br. 03/L-230 o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (2010)	Primenjuje se na planove i programe, uključujući opštinske prostorne planove i planove upravljanja otpadom.	Zahteva sprovođenje procene uticaja na životnu sredinu upravo za one opštinske planove (planove zoniranja, planove upravljanja otpadom) kod kojih bi potencijalno zarobljavanje procesa odlučivanja moglo doneti najveću korist, čime se uspostavlja proceduralna prepreka koruptivnom uticaju na odluke na nivou planiranja (KEPA, n.d.; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine (2009, SG 50/2009)	Utvrdjuje opšti okvir i principe (prevencija, predostrožnost, princip „zagađivač plaća“, pristup informacijama); propisuje monitoring životne sredine i javno izveštavanje; članom 59 osniva se KEPA.	Predstavlja okvirni zakon koji obavezuje sve organe javne vlasti, uključujući opštine. Njegove odredbe o pristupu informacijama i monitoringu predstavljaju pravni osnov za objavljivanje podataka o životnoj sredini na opštinskom nivou. Nepotpuna podzakonska regulative (nekoliko administrativnih uputstava nije usvojeno) predstavlja dokumentovani nedostatak u sprovođenju zakona koji povećava prostor za diskreciono odlučivanje (KEPA,

		n.d.; MESPI, 2023; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 03/L-043 o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađenja (2009)	Integrisano (IPPC) izdavanje dozvola za postrojenja sa značajnim potencijalom zagađenja; dozvole na centralnom nivou izdaje MESP/MESPI; za rad bez potrebnog odobrenja predviđene su novčane kazne od 15.000 do 50.000 evra.	Potvrđuje da je izdavanje dozvola za značajna industrijska postrojenja u nadležnosti centralnog nivoa i da opštine u ovoj oblasti nemaju nadležnost za izdavanje dozvola, ali učestvuju u sprovođenju propisa i predstavljaju izvor relevantnih informacija. Rizik od korupcije na severu javlja se upravo na mestu preplitanja ova dva nivoa nadležnosti (dostavljanje netačnih podataka sa lokalnog nivoa, tolerisanje rada bez potrebnih dozvola) (IMPEL, 2015; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 04/L-147 o vodama (2013)	Upravljanje vodnim resursima; zaštita vodenih površina; povezanost sa opštinskim nadležnostima u oblasti vodosnabdevanja i kanalizacije.	Upravljanje vodama kao prirodnim resursom u nadležnosti je centralnog nivoa, dok su opštine nadležne za lokalnu infrastrukturu vodosnabdevanja i sanitacije, kao i za naknade povezane sa tim uslugama; KEPA vrši monitoring voda (IMPEL, 2015; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 03/L-160 o zaštiti vazduha od zagađenja (2010)	Standardi kvaliteta vazduha, monitoring i kontrola emisija.	Nadležnost centralnog nivoa (mreža MESPI/KEPA, uključujući Hidrometeorološki institut); uloga opština ograničena je na lokalne mere koje se odnose na prašinu, buku i grejanje. Zakon je relevantan za rizike od korupcije povezane sa integritetom podataka dobijenih monitoringom (IMPEL, 2015; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 03/L-233 o zaštiti prirode (2010)	Zaštićena područja, biodiverzitet i monitoring	Proglašavanje zaštićenih područja i utvrđivanje

	prirode; KEPA daje stručna mišljenja o planovima upravljanja zaštićenim područjima.	standarda u nadležnosti su centralnog nivoa; opštine su dužne da prilikom planiranja i izdavanja dozvola poštuju režime zaštite zaštićenih područja, čime se uspostavlja mehanizam zaštite od koruptivnih promena namene prostora (KEPA, n.d.; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 04/L-174 o prostornom planiranju (2013)	Hijerarhija prostornih planova; opštinski prostorni planovi kao instrumenti za uređivanje korišćenja i razvoja zemljišta.	Skupštinama opština daje ovlašćenje za usvajanje planova, uz obavezu sprovođenja strateške procene uticaja na životnu sredinu (SEA) i poštovanja hijerarhije prostornih planova centralnog nivoa. Zarobljavanje procesa prostornog planiranja predstavlja jedan od glavnih kanala za korupciju na visokom nivou kojim se predložena platforma bavi (Helvetas/Demos, n.d.; Republika Kosovo, 2010).
Zakon br. 04/L-175 o Inspektoratu za životnu sredinu, vode, prirodu, prostorno planiranje i izgradnju (2013, SG 43/2013)	Centralni inspektorat vrši inspekcijski nadzor u oblasti životne sredine na centralnom i lokalnom nivou; može izdavati uputstva lokalnim inspektoratima; lokalni inspektorati organizovani su u okviru opštinskih odeljenja (Opštinski inspektorat za zaštitu životne sredine; Opštinski građevinski inspektorat) i izveštavaju centralni Inspektorat; Ministarstvo može zahtevati dostavljanje posebnih izveštaja sa lokalnog nivoa.	Utvrđuje dvostepeni sistem nadležnosti za inspekcijski nadzor: opštinski inspektori sprovode nadzor na lokalnom nivou i podnose godišnje izveštaje centralnom Inspektoratu (kao i posebne izveštaje na zahtev), dok centralni Inspektorat može izricati novčane kazne i pokretati krivične postupke. Mogućnost centralnog nivoa da izdaje uputstva lokalnim inspektoratima predstavlja kanal za koordinaciju, ali i potencijalnu tačku neslaganja između dva nivoa koju

		platforma mora uzeti u obzir (IMPEL, 2015; MESPI, 2023).
--	--	--

ZAKONI O INTEGRITETU I ODGOVORNOSTI KOJI OBAVEZUJU OPŠTINSKE INSTITUCIJE

Zakon	Obaveze opštinskih institucija	Značaj za borbu protiv korupcije
Zakon o lokalnoj samoupravi (03/L-040) – odredbe o odgovornosti	Gradonačelnik najmanje jednom u šest meseci izveštava Skupštinu opštine o ekonomsko-finansijskoj situaciji i investicionim planovima; Skupština opštine usvaja godišnji plan rada i godišnji izveštaj; opština uređuje naknade i takse.	Uspostavlja dinamiku izveštavanja na kojoj platforma zasniva svoj zajednički godišnji Izveštaj o ekološkom integritetu (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025).
Zakon br. 04/L-042 o javnim nabavkama (sa izmenama i dopunama iz 2014/2016)	Svi opštinski ugovori za usluge upravljanja otpadom, radove u oblasti životne sredine i koncesije nabavljaju se u skladu sa ovim zakonom; zakon se primenjuje i na regionalne kompanije za upravljanje otpadom.	Javne nabavke predstavljaju najčešći kanal za pojavu korupcije u oblasti životne sredine na opštinskom nivou; platforma predlaže zajedničko praćenje elektronskih javnih nabavki i analizu indikatora rizika („crvenih zastavica“) (GAN Integrity, n.d.; Helvetas/Demos, n.d.).
Zakon br. 04/L-045 o javno-privatnom partnerstvu (JPP) / režimu koncesija	Koncesije za prikupljanje, odlaganje, reciklažu i upravljanje otpadom moraju se sprovoditi u skladu sa pravilima o javno-privatnom partnerstvu.	Dodela koncesija i nadzor nad njihovim sprovođenjem predstavljaju oblasti rizika od korupcije na visokom nivou; platforma predlaže zajedničke postupke nadzora i preispitivanja koncesija (Helvetas/Demos, n.d.).
Zakon br. 06/L-11 o sprečavanju sukoba interesa u vršenju javne funkcije	Svi opštinski zvaničnici, odbornici skupština opština i inspektori dužni su da izbegavaju sukob interesa; visoki zvaničnici podležu dvogodišnjim ograničenjima nakon prestanka funkcije (zabrana sklapanja ugovora sa institucijom u kojoj su	Za sprovođenje zakona na centralnom nivou nadležan je APC; opštine moraju voditi interne evidencije i prijavljivati slučajeve u kojima postoji sumnja na sukob interesa. Na Kosovu ne postoje propisi kojima se uređuje lobiranje, pa lobiranje usmereno prema opštinskim zvaničnicima nije regulisano – nedostatak koji

	prethodno obavljali funkciju ili njenog zastupanja).	platforma nastoji da ublaži sopstvenim pravilima transparentnosti (OECD, 2026; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Zakon br. 08/L-108 o prijavljivanju, poreklu i kontroli imovine i poklona	Propisuje prijavljivanje imovine za širok krug javnih zvaničnika, uključujući opštinske zvaničnike; pokloni se moraju prijaviti; davanje lažnih podataka ili neprijavljivanje predstavlja krivično delo.	APC proverava prijave imovine (potpuna provera za određene visoke zvaničnike, a nasumična za ostale); opštine vrše početnu proveru potpunosti prijava (OECD, 2026; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Zakon o zaštiti uzbunjivača	Opštine su dužne da uspostave interne procedure za uzbunjivanje; APC nadzire sprovođenje zakona	Otkrivanje ekološke korupcije u velikoj meri zavisi od informacija osoba unutar institucija (inspektora, službenika za javne nabavke); platforma predlaže zajednički, zaštićeni kanal za uzbunjivanje dostupan na srpskom i albanskom jeziku (OECD, 2026; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Zakon o pristupu javnim dokumentima (06/L-081) i Zakon o zaštiti ličnih podataka (06/L-082)	Opštine su dužne da omoguće pristup ekološkim dozvolama, zapisnicima i evidencijama inspeksijskog nadzora i ugovorima; nadzor vrši Agencija za informacije i privatnost.	Poštovanje prava na pristup informacijama predstavlja osnov za nadzor koji vrše treće strane; platforma uvodi obavezno proaktivno objavljivanje informacija u sve četiri opštine (OECD, 2026).
Krivični zakonik Kosova	Kriminalizuje aktivno i pasivno podmićivanje (kazne od 1 do 10 godina), iznudu, zloupotrebu službenog položaja, pranje novca i podmićivanje u privatnom sektoru.	Utvrđuje krivičnopravne granice ekološke korupcije; predstavlja osnov za obaveze prijavljivanja policiji i tužilaštvu predviđene platformom (GAN Integrity, n.d.).
Zakon o generalnom revizoru / pravni okvir Nacionalne kancelarije za reviziju	Finansije opština, uključujući plaćanja za usluge u oblasti životne sredine, podležu godišnjoj eksternoj reviziji; u revizorskim izveštajima dokumentovani su slučajevi u	Revizorski nalazi predstavljaju važan izvor informacija za otkrivanje rizika od korupcije; platforma uključuje sistematsko praćenje postupanja po nalazima

	kojima su usluge upravljanja otpadom plaćane iz budžeta za kapitalne investicije.	OAG-a koji se odnose na životnu sredinu (Helvetas/Demos, n.d.).
Zakon br. 03/L-049 o finansijama lokalne samouprave i finansijske odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi	Opštine imaju autonomiju u pogledu prihoda, uključujući sopstvene prihode i naknade; finansiranje poverenih nadležnosti sa centralnog nivoa mora pokriti troškove njihovog vršenja.	Utvrđivanje naknada za usluge upravljanja otpadom i vodosnabdevanja predstavlja oblast diskrecionog odlučivanja opština podložnu uticaju interesnih grupa; platforma predlaže transparentnu metodologiju za utvrđivanje naknada (Savet Evrope, 2021; Helvetas/Demos, n.d.).

SPISAK CENTRALNIH INSTITUCIJA I NJIHOVIH NADLEŽNOSTI NA SEVERU KOSOVA

Sledeće centralne institucije imaju nadležnosti na teritoriji Severne Mitrovice, Zvečana, Leposavića i Zubinog Potoka. Platforma je osmišljena tako da poveže opštinske aktore sa svakom od ovih institucija kroz jedinstveni regionalni mehanizam za koordinaciju.

Centralna institucija	Pravni osnov	Nadležnost na severu Kosova relevantna za sprečavanje ekološke korupcije
Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MESPI, ranije MESP)	Zakon br. 03/L-025; uredba Vlade o organizaciji ministarstava	Razvija, koordinira, prati i nadzire zaštitu životne sredine, upravljanje vodnim resursima i prostorno planiranje; izdaje ekološke saglasnosti i IPPC dozvole za postrojenja iz Aneksa I; razmatra izveštaje o proceni uticaja na životnu sredinu (EIA); donosi odluke u postupku prethodne procene za projekte koji mogu biti u nadležnosti opštinskog nivoa; donosi podzakonske akte; vodeći je organ za usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u okviru SSP-a (IMPEL, 2015; KEPA, n.d.; Republika Kosovo, 2010).
Agencija za zaštitu životne sredine Kosova (KEPA)	Zakon br. 03/L-025, član 59 (osnovana 2006–2007)	Sprovodi integrisani monitoring životne sredine (vazduh, voda, zemljište, biodiverzitet); vodi baze podataka i informacione sisteme o životnoj sredini; daje stručna mišljenja u postupcima procene uticaja na životnu sredinu (EIA) i o planovima upravljanja zaštićenim područjima; izrađuje izveštaje o stanju

		životne sredine; pruža stručnu i naučnu podršku sprovođenju propisa (Evropska komisija, 2008; IMPEL, 2015; KEPA, n.d.).
Inspektorat za životnu sredinu, vode, prirodu, prostorno planiranje i izgradnju (u okviru MESPI-ja)	Zakon br. 04/L-175 (OG 43/2013)	Vrši inspekcijski nadzor u oblasti životne sredine na centralnom i lokalnom nivou na teritoriji sve četiri opštine; može izdavati uputstva opštinskim inspektoratima; prima njihove godišnje i posebne izveštaje; ovlašćen je da izriče novčane kazne i pokreće krivične postupke. Glavni inspektor rukovodi dvema oblastima inspekcijskog nadzora (životna sredina/vode/priroda i prostorno planiranje/izgradnja/stanovanje) (IMPEL, 2015; MESPI, 2023).
Agencija za sprečavanje korupcije (APC, ranije KAA)	Antikorupcijsko zakonodavstvo; Zakon br. 06/L-11; Zakon br. 08/L-108; Zakon o zaštiti uzbunjivača	Glavno nezavisno telo Kosova za prevenciju korupcije: proverava i objavljuje prijave imovine, vrši nadzor nad sukobom interesa i pravilima o poklonima i nadzire zaštitu uzbunjivača; njene nadležnosti u potpunosti se primenjuju na opštinske zvaničnike u sve četiri opštine (OECD, 2026; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Kosovska policija (uključujući lokalne policijske stanice; EULEX zadržava ulogu praćenja i mentorstva)	Zakon o policiji; okvir Rezolucije SB UN 1244; mandat EULEX-a	Istražuje korupciju i ekološki kriminal; komandiri lokalnih policijskih stanica u opštinama sa srpskom većinom biraju se uz proširena prava opština na učešće u procesu izbora (Zakon 03/L-040, član 23); platforma predlaže određivanje posebne kontakt osobe za ekološki kriminal i korupciju u regionalnoj policijskoj direkciji (Council of Europe, 2021; Evropska komisija, 2006).
Državno tužilaštvo / Osnovno tužilaštvo (region Mitrovice) i Tužilački savet Kosova	Zakon o državnom tužiocu; Zakonik o krivičnom postupku	Procesuira slučajeve podmičivanja, zloupotrebe službenog položaja i ekološkog kriminala; programi za postupanje u ciljanim slučajevima koji se sprovode od 2015. godine (prioritetni predmeti korupcije) u velikoj meri nisu doveli do osuđujućih presuda, što ukazuje na problem kvaliteta upućenih predmeta kojim platforma nastoji da se

		bavi (Savet Evrope, 2019; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Sudovi (Osnovni sud u Mitrovici; Apelacioni sud; Vrhovni sud; Ustavni sud)	Zakon o sudovima; Ustav	Vrše sudsku kontrolu odluka o proceni uticaja na životnu sredinu (EIA) i izdavanju dozvola u roku od 30 dana od izdavanja ekološke saglasnosti; preispituju upravne akte; odlučuju o ustavnim žalbama; smatra se da nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine imaju dovoljan pravni interes za osporavanje odluka (Republika Kosovo, 2010).
Kancelarija generalnog revizora / Nacionalna kancelarija za reviziju (NACO)	Ustav; Zakon o generalnom revizoru	Sprovodi godišnju reviziju budžeta sve četiri opštine, uključujući plaćanja za usluge upravljanja otpadom i kapitalne projekte; može sprovesti posebne revizije na zahtev; dokumentovani su revizorski nalazi koji se odnose na plaćanje usluga upravljanja otpadom iz budžetskih sredstava namenjenih kapitalnim investicijama (Helvetas/Demos, n.d.).
Ministarstvo administracije lokalne samouprave (MAPL / MAPLD)	Uredba Vlade; odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi koje se odnose na nadzor (članovi 74–86)	Vrši administrativni nadzor nad opštinama koji je ograničen na kontrolu zakonitosti; pruža podršku konsolidaciji i funkcionisanju opštinske uprave; predstavlja kanal za pritužbe opština u vezi sa intervencijama centralnog nivoa; podržava međuopštinsku saradnju (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025).
Agencija za informacije i privatnost (IPA-AG)	Zakon br. 06/L-081 (pristup javnim dokumentima); Zakon br. 06/L-082 (lični podaci)	Nadzire poštovanje propisa o pristupu informacijama od strane sve četiri opštine; predstavlja centralnu žalbenu instancu u slučajevima odbijanja pristupa dokumentima koji se odnose na životnu sredinu (OECD, 2026).
Agencija za registraciju privrednih subjekata Kosova (KBRA), Registar stvarnih vlasnika	Zakon br. 08/L-265 o Registru stvarnih vlasnika (novembar 2024)	Vodi Registar stvarnih vlasnika kojem nadležni organi imaju neposredan pristup; omogućava identifikovanje prikrivenog vlasništva u kompanijama za upravljanje otpadom, kamenolomima i među izvođačima koji dobijaju opštinske tendere u oblasti životne sredine (OECD, 2026).

Telo za razmatranje javnih nabavki (PRB) i Regulatorna komisija za javne nabavke	Zakon br. 04/L-042	Razmatra žalbe u postupcima javnih nabavki koje sprovode opštine, uključujući tendere za upravljanje otpadom i radove u oblasti životne sredine; platforma omogućava prosleđivanje regulatornoj komisiji sistemskih obrazaca i indikatora koji ukazuju na rizik („crvene zastavice“) (Helvetas/Demos, n.d.; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MAFRD) i Kosovska agencija za šume	Zakon o šumama; Zakon br. 03/L-040, član 18 (poverena nadležnost za izdavanje dozvola za seču u skladu sa pravilima Vlade)	Nadležni su za politiku u oblasti šumarstva; opštine izdaju dozvole za seču u okviru poverenih nadležnosti i u skladu sa pravilima koja donosi Vlada; koordinacija sa centralnom šumarskom inspekcijom posebno je relevantna za suzbijanje nezakonite seče šuma u Leposaviću i Zubinom Potoku (Savet Evrope, 2021; Rrahmani, 2025).
Kosovska katastarska agencija	Zakon br. 03/L-040, član 18 (poverena nadležnost za vođenje katastarskih evidencija)	Centralni je organ nadležan za katastarske podatke; opštine vode katastarske evidencije u okviru poverenih nadležnosti. Ovi podaci predstavljaju osnovu za donošenje odluka o korišćenju zemljišta koje mogu biti predmet koruptivnog uticaja; konsolidacija katastarskih evidencija predstavlja dokumentovani izazov na severu Kosova (CBAP, 2019; Savet Evrope, 2021).
Regulatorna kancelarija za vodu i otpad (WWRO) / ekonomski regulatori regionalnih vodovodnih kompanija	Zakon o delatnostima pružalaca usluga vodosnabdevanja, kanalizacije i upravljanja otpadom; odredbe Zakona o otpadu koje se odnose na naknade	Reguliše tarife i standarde usluga regionalnih vodovodnih kompanija koje snabdevaju sever; opštine svake godine zaključuju ugovore sa regionalnim kompanijama; regulisanje naknada prvobitno je bilo u nadležnosti centralnog nivoa, a Zakonom o otpadu preneto je na opštine (Helvetas/Demos, n.d.; Rrahmani, 2025)
Ministarstvo pravde / međuinstitucionalna tela za koordinaciju u oblasti vladavine prava	Strategija vladavine prava 2021–2026	Koordinira proces izrade državne strategije za borbu protiv korupcije (proces je u toku i zasniva se na metodologiji Saveta Evrope); platforma usklađuje aktivnosti opština sa

		nacionalnim okvirom (OECD, 2026; UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute, 2024).
EULEX (Misija Evropske unije za vladavinu prava)	Mandat ZBOP-a (CSDP) u okviru Rezolucije SB UN 1244	Prati, mentorše i savetuje policiju, pravosuđe i carinu u pitanjima korupcije i organizovanog kriminala, uključujući severne opštine; zadržava ograničena izvršna ovlašćenja; predstavlja prirodnog međunarodnog partnera za platformu (Evropska komisija, 2006).
Kancelarija EU na Kosovu / okvir dijaloga uz posredovanje EU	SSP (2016); Briselski sporazum (2013) i Dijalog	Predstavlja politički okvir u kojem se razmatra upravljanje na severu; zatvaranje kancelarija paralelnih institucija 2025. godine pokazuje da tenzije između centralnog i lokalnog nivoa neposredno utiču na okruženje u kojem platforma treba da funkcioniše (Jurist, 2025).

PREDLOG JAVNE POLITIKE

Platforma za ekološki integritet severa Kosova

Protivotrov za arhitekturu nekažnjivosti

PROCENA POTREBA ZA REGIONALNOM PLATFORMOM

Svaka od četiri opštine pojedinačno je mala i, kao administrativna jedinica, ima ograničenu tehničku, pravnu, pa čak i političku snagu da se efikasno suprotstavi značajnim finansijskim i političkim interesima koji oblikuju ukupne tokove na severu Kosova.

Sa stanovišta administrativnog uređenja, svaka opština ima iste nadležnosti u oblasti životne sredine na međusobno povezanoj teritoriji koja deli sliv reke Ibar, zajedničke tokove otpada (regionalnu deponiju), kamenolome i šume čiji negativni uticaji prevazilaze granice pojedinačnih opština, kao i zajedničke privredne aktere. Rizici i pritisci povezani sa korupcijom ne zaustavljaju se na opštinskim granicama što će reći da sledeće tvrdnje mogu biti polazna osnova za razvoj ovog mehanizma:

Tvrđnja 1. *Operater za upravljanje otpadom koji je u jednoj opštini isključen iz postupka kroz transparentno sproveden tender može se prijaviti na tender u susednoj opštini.*

Tvrđnja 2. *Inspektor koji je pod pritiskom premešten sa svog radnog mesta može biti ponovo zaposlen u drugoj opštini.*

Tvrđnja 3. *Nepravilnosti povezane sa dozvolama za seču šuma i eksploatacijom materijala iz rečnih korita mogu se izmestiti iz opštine sa najslabijim sistemom upravljanja i nadzora.*

Nedostatak koordinacije između četiri opštinske administracije i više centralnih institucija povećava prostor za diskreciono odlučivanje svakog pojedinačnog službenika. Regionalna platforma stoga ne predstavlja dodatni nivo vlasti, već mehanizam za zajedničko upravljanje rizicima i razmenu informacija između četiri ustavno autonomne opštine. Takav oblik saradnje izričito je omogućen članom 124 Ustava (međuopštinska saradnja) i Zakonom o međuopštinskoj saradnji (br. 03/L-010). Platforma ne zahteva uspostavljanje novih nadležnosti, već organizuje koordinisano vršenje već postojećih.

Imajući u vidu iskustva složenih političkih i međuetničkih odnosa između albanske većine na centralnom nivou i srpske zajednice i njenog rukovodstva na severu Kosova, može se očekivati da inicijativa poput ove naiđe na snažno protivljenje i otpor. Kao argument u prilog ovoj tvrdnji, autor navodi protivljenje kosovskih vlasti uspostavljanju Zajednice/Asocijacije opština sa srpskom većinom, čije je formiranje proisteklo iz Briselskog dijaloga. Opštine sa srpskom većinom obuhvataju područja sa nekim od najznačajnijih prirodnih resursa i ekosistemskih usluga,

uključujući vodne resurse i kvalitetne vodene ekosisteme (jezero Gazivode i reka Ibar), šumske resurse, drvenu građu i druge proizvode šumarstva (najveći udeo površina namenjenih šumarstvu po stanovniku), kao i staništa divljih vrsta i područja značajna za očuvanje biodiverziteta.

Udruživanje interesa, napora i ljudskih resursa moglo bi da umanji mogućnost centralnih institucija da, kroz proizvoljne i nedosledne procedure, jačaju kontrolu i sprovode politike koje bi pogodovale interesima većinske etničke zajednice na štetu manjinske zajednice.

Ovaj mehanizam saradnje trebalo bi da doprinese sledećim rezultatima:

- Ublažavanju nedostatka kvalitetnih ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta, čime bi se omogućilo efikasnije i delotvornije pružanje usluga građanima.
- Jačanju pravnog i političkog zastupanja radi zaštite interesa povezanih sa održivim upravljanjem prirodnim resursima i ukupnim kvalitetom života stanovnika četiri opštine na severu Kosova
- Jasnijem utvrđivanju odgovornosti, uključujući odgovornost lokalnih administracija, što bi moglo doprineti razvoju odgovornijeg rukovodstva kroz demokratske političke procese.

Imajući to u vidu, uspostavljanje regionalnog mehanizma predloženog u ovom dokumentu možda neće biti ostvarivo u predloženom obliku. Ipak, cilj takvog mehanizma ostaje opravdan, a njegovo uspostavljanje je, kako sa centralnog tako i sa lokalnog stanovišta, pravno moguće. Nakon ispunjavanja elemenata Briselskog dijaloga i obaveza preuzetih prema srpskoj zajednici, ovaj instrument mogao bi postati njegov sastavni deo.

VIZIJA, CILJ I POSEBNI CILJEVI

Vizija: Da do 2030. godine četiri opštine na severu Kosova postanu primer dobre prakse na Kosovu u oblasti transparentnog i odgovornog upravljanja životnom sredinom, u kojem su izdavanje dozvola, planiranje, utvrđivanje naknada, javne nabavke i inspeksijski nadzor transparentni, zasnovani na podacima i otporni na korupciju, a građani i privredni subjekti imaju poverenje u odluke koje se odnose na životnu sredinu.

Cilj: Uspostaviti, u roku od dvanaest meseci, stalnu međuopštinsku platformu za četiri opštine i obezbediti njeno dalje funkcionisanje u cilju sprečavanja i otkrivanja ekološke korupcije, kao i prosljeđivanja sumnji i slučajeva nadležnim institucijama.

Posebni ciljevi:

1. **Posebni cilj 1.** Mapirati i objaviti sve tačke diskrecionog odlučivanja u oblasti životne sredine u četiri opštine (dozvole, planovi, naknade, javne nabavke i inspekcijski nadzor) u roku od šest meseci od uspostavljanja platforme.
2. **Posebni cilj 2.** Uspostaviti zajednički registar predmeta i protokol za razmenu podataka između četiri opštinske administracije, opštinskih inspektorata i odgovarajućih institucija na centralnom nivou u roku od devet meseci.
3. **Posebni cilj 3.** Smanjiti prosečno vreme obrade zahteva i povećati predvidivost postupaka izdavanja opštinskih ekoloških dozvola kroz objavljivanje standarda usluga i elektronsko praćenje predmeta, čime bi se smanjio prostor za diskreciono odlučivanje u neposrednom kontaktu sa službenicima.
4. **Posebni cilj 4.** Institucionalizovati zajednički nadzor nad javnim nabavkama i koncesijama u oblasti životne sredine kroz analizu indikatora rizika („crvenih zastavica“) i rad zajedničkog odbora za razmatranje.
5. **Posebni cilj 5.** Uspostaviti i voditi zaštićeni regionalni kanal za uzbunjivanje na srpskom, albanskom i engleskom jeziku, povezan sa kontakt osobama u Agenciji za sprečavanje korupcije (APC) i policiji.
6. **Posebni cilj 6.** Objavljivati zajednički godišnji Izveštaj o ekološkom integritetu severa Kosova, koji će biti predstavljen skupštinama sve četiri opštine i dostavljen MESPI-ju, APC-u i Kancelariji generalnog revizora (OAG).

PRAVNI OSNOV I FORMA

Platforma se uspostavlja Memorandumom o razumevanju (MoU), koji potpisuju gradonačelnici četiri opštine, a potvrđuju skupštine sve četiri opštine u formi opštinskih odluka, na osnovu Ustava (član 124), Zakona o lokalnoj samoupravi (članovi 17 i 24 koji se odnose na međuopštinsku saradnju) i Zakona o međuopštinskoj saradnji (03/L-010). Memorandumom o razumevanju biće: definisani članstvo i organi platforme; utvrđena obaveza potpisnica da primenjuju protokol za razmenu podataka; uspostavljen Zajednički odbor za ekološki integritet; uspostavljen rotirajući Sekretarijat; uređeno finansiranje troškova (koje četiri opštine ravnopravno dele, uz nastojanje da se za početnu fazu obezbedi podrška donatora); i utvrđen mehanizam za rešavanje sporova (najpre obraćanje MAPLD-u radi posredovanja i pronalaženja rešenja, a zatim medijacija). Memorandum o razumevanju ne predstavlja osnov za donošenje pravnih akata koji bi bili obavezujući za treća lica, niti za uvođenje novih naknada ili poreza. On predstavlja instrument saradnje između opština i, kao i svaki drugi opštinski akt, podleže kontroli isključivo u pogledu zakonitosti.

UPRAVLJAČKA STRUKTURA

- **Skupština platforme:** sastoji se od četiri delegacije, po jedne iz svake opštine (gradonačelnik + dva odbornika skupštine opštine); sastaje se dva puta godišnje; usvaja godišnji program rada, zajednički izveštaj o integritetu i izmene Memoranduma o razumevanju.

- **Zajednički odbor za ekološki integritet (JEIC):** operativno telo platforme koje čini osam članova – po dva iz svake opštine (jedan predstavnik opštinske administracije i jedan predstavnik skupštine/nadzornog tela), uz jednog predstavnika civilnog društva i jednog stručnjaka iz akademske zajednice u svojstvu posmatrača. Sastaje se jednom mesečno; priprema izveštaj o integritetu; sprovodi analize indikatora rizika („crvenih zastavica“); nadzire funkcionisanje kanala za uzbunjivanje i prosleđuje slučajeve nadležnim institucijama.
- **Rotirajući Sekretarijat:** svaka opština domaćin je Sekretarijata u periodu od šest meseci (prvi domaćin: Severna Mitrovica); opština domaćin delegira dva službenika (jednog za pravna pitanja i jednog za podatke/IT); Sekretarijat vodi registar predmeta, internet stranicu i arhiviranje dokumenata.
- Radne grupe:
 - Radna grupa za dozvole i planiranje;
 - Radna grupa za otpad i javne nabavke;
 - Radna grupa za šumarstvo, vode i prirodne resurse;
 - Radna grupa za podatke, transparentnost i GIS.
- **Tela za koordinaciju sa centralnim institucijama:** stalni kvartalni koordinacioni sastanci sa regionalnom kancelarijom Inspektorata MESPI-ja, regionalnom kontakt osobom APC-a, Osnovnim tužilaštvom u Mitrovici, regionalnim revizorskim timom OAG-a, Agencijom za informacije i privatnost (IPA-AG), KRPP/PRB i KEPA-om; EULEX i Kancelarija EU pozivaju se u svojstvu posmatrača.

KLJUČNI MEHANIZMI PREVENCIJE I OTKRIVANJA KORUPCIJE

- **Mehanizam 1.** Javno dostupna mapa odlučivanja. Svaka opština objavljuje objedinjeni registar svih oblika odlučivanja u oblasti životne sredine: vrste dozvola i njihov pravni osnov, akte kojima se utvrđuju naknade, važeće planske dokumente, aktivne tendere i koncesije, kao i planove inspekcijuskog nadzora. Registar se ažurira kvartalno.
- **Mehanizam 2.** Zajednički registar ekoloških dozvola i inspekcijuskog nadzora. Zajednička baza podataka, povezana sa GIS-om, koja obuhvata sve opštinske ekološke dozvole, odluke donete u postupku prethodne procene, inspekcijske nadzore, nalaze i izrečene sankcije u sve četiri opštine. Pristup podacima organizovan je po nivoima: javnosti su dostupni podaci predviđeni za objavljivanje, dok nadzorni organi imaju pristup svim podacima. Registar je usklađen sa informacionim sistemima KEPA-e u oblasti životne sredine i odredbama Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu koje se odnose na dostupnost informacija javnosti, prema kojima Ministarstvo mora učiniti informacije dostupnim u roku od 8 do 15 dana od prijema zahteva (Republika Kosovo, 2010).
- **Mehanizam 3.** Standardi usluga i elektronsko praćenje predmeta. Utvrđivanje maksimalnih rokova, jasno definisane potrebne dokumentacije i jedinstvenog mesta za podnošenje zahteva za opštinske ekološke dozvole; svaki zahtev dobija broj za praćenje, a odluke se

objavljaju u roku od pet dana od donošenja. Time se smanjuje prostor za neformalne usluge „ubrzavanja“ postupaka izdavanja dozvola.

- **Mehanizam 4.** Analiza indikatora rizika („crvenih zastavica“) u javnim nabavkama i koncesijama. Radna grupa za otpad i javne nabavke kvartalno analizira svaki opštinski tender u oblasti životne sredine i svaku aktivnu koncesiju, posebno u pogledu: obrazaca sa samo jednim ponuđačem; ponavljanja istih dobitnika tendera; povezanosti stvarnih vlasnika (provera prema registru iz Zakona br. 08/L-265); značajnih odstupanja cena u poređenju sa drugim opštinama; izmena ugovora; i kašnjenja u plaćanju. Nalazi se dostavljaju opštinskom službeniku za javne nabavke, dok se sistemski obrasci nepravilnosti prijavljuju PRB-u i regulatornoj komisiji.
- **Mehanizam 5.** Podrška u oblasti sukoba interesa i prijavljivanja imovine. Standardizovane izjave o sukobu interesa za sve službenike koji obavljaju poslove u oblasti životne sredine; nasumične unakrsne provere interesa službenika sa korisnicima dozvola i dobitnicima tendera; slučajevi u kojima postoji sumnja na nepravilnosti prosleđuju se APC-u, koji ima zakonom utvrđenu nadležnost u ovoj oblasti (OECD, 2026).
- **Mehanizam 6.** Zaštićeni regionalni kanal za uzbunjivanje. Prijave se primaju putem interneta, telefonom i lično, na srpskom, albanskom i engleskom jeziku, uz mogućnost anonimnog prijavljivanja. Protokol za postupanje po prijavama zajednički se usaglašava sa APC-om (zakonom nadležnim za nadzor) i policijom; utvrđuje se obaveza pružanja povratnih informacija uzbunjivačima, kao i godišnje objavljivanje zbirnih statističkih podataka.
- **Mehanizam 7.** Protokol integriteta inspeksijskog nadzora. Zajednički kodeks za opštinske inspektore za zaštitu životne sredine i građevinske inspektore koji obuhvata: planove inspeksijskog nadzora zasnovane na proceni rizika (usklađene sa RMCEI, u skladu sa procesom harmonizacije koji već sprovodi centralni Inspektorat [IMPEL, 2015]); rotaciju inspektora između opština svakih 18 meseci; obaveznu proveru od strane drugog inspektora za sankcije iznad utvrđenog praga; kao i dokumentovanu proceduru za odbijanje neprimerenih naloga, uz prosleđivanje predmeta glavnom inspektoratu u skladu sa Zakonom 04/L-175.
- **Mehanizam 8.** Procedura za obezbeđivanje integriteta planskih procesa. Za opštinske prostorne planove, lokalne planove upravljanja otpadom i izmene zoniranja uvode se: obavezna procena rizika od korupcije (prema metodologiji zasnovanoj na pristupu Saveta Evrope koju koristi APC [OECD, 2026]); dokumentovanje javnih konsultacija pre donošenja odluke; i provera usklađenosti sa zahtevima strateške procene uticaja na životnu sredinu (SEA) pre usvajanja plana u skupštini opštine.
- **Mehanizam 9.** Standardna operativna procedura za upućivanje i upravljanje predmetima. Uspostavlja se standardna operativna procedura (SOP) za prosleđivanje sumnji na korupciju policiji/tužilaštvu, administrativnih prekršaja inspektoratu, disciplinskih pitanja nadležnim opštinskim organima, a nepravilnosti u podacima KEPA-i/katastru. Vodi se registar

prosleđenih predmeta uz praćenje njihovog statusa, kako nijedan predmet ne bi „nestao“ iz sistema.

- **Mehanizam 10.** Učešće građana i organizacija civilnog društva. Organizuju se javne rasprave o zajedničkom izveštaju o integritetu; organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom životne sredine iz obe zajednice pozivaju se da budu stalni posmatrači u JEIC-u; sprovode se programi za škole i medije o pravima u oblasti životne sredine u skladu sa važećim odredbama o učešću javnosti u postupcima EIA, zasnovanim na principima Arhuske konvencije (Republika Kosovo, 2010).

ODNOS SA CENTRALNIM INSTITUCIJAMA

Platforma dopunjuje nadležnosti centralnih institucija i ne predstavlja njihovu zamenu. MESPI zadržava nadležnost za izdavanje dozvola za postrojenja sa značajnijim uticajem na životnu sredinu, izdavanje ekoloških saglasnosti u okviru postupka procene uticaja na životnu sredinu (EIA) i izdavanje IPPC dozvola; centralni Inspektorat zadržava svoja ovlašćenja za inspeksijski nadzor i izdavanje uputstava lokalnim inspektoratima, pri čemu se kroz protokol takva komunikacija pretvara u strukturisanu koordinaciju umesto povremenih ad hoc intervencija; APC zadržava zakonom utvrđene nadležnosti u oblasti borbe protiv korupcije, dok tužilaštvo i sudovi zadržavaju svoje krivičnopravne i sudske funkcije. Vrednost platforme za centralne institucije ogleda se u kvalitetnijim podacima i mogućnosti ranog upozoravanja kroz objedinjeni regionalni pregled dozvola, inspeksijskih nadzora i javnih nabavki, kojim trenutno ne raspolaže nijedna pojedinačna centralna institucija. Sa druge strane, za opštine platforma predstavlja jedinstvenu tačku kroz koju se usmeravaju uputstva centralnih institucija, zahtevi za dostavljanje podataka i prosleđivanje predmeta, čime se smanjuje prostor za proizvoljne intervencije i zavisnost od neposrednih odnosa sa pojedinačnim službenicima.

PLAN IMPLEMENTACIJE (2026–2030)

Faza	Period	Ključne tačke implementacije	Nosilac
Faza 0 Mandat	IV kvartal 2026.	Gradonačelnici četiri opštine potpisuju mandat za pregovore; održavaju se konsultacije sa skupštinama sve četiri opštine; pripremaju se nacrt Memoranduma o razumevanju (MoU) i protokol za razmenu podataka, uz savetodavnu podršku MAPLD-a i MESPI-ja.	Gradonačelnici; MAPLD
Faza 1 Uspostavljanje	I–II kvartal 2027.	Potpisuje se MoU; skupštine opština usvajaju odgovarajuće	Skupština platforme

		opštinske odluke; uspostavlja se JEIC; kadrovski se uspostavlja Sekretarijat (prvi domaćin Severna Mitrovica); dogovara se stalni mehanizam koordinacije sa centralnim institucijama; završava se početna procena rizika od korupcije u funkcijama četiri opštine koje se odnose na životnu sredinu.	
Faza 2 Instrumenti	III kvartal 2027. – II kvartal 2028.	Objavljuju se mape tačaka diskrecionog odlučivanja; zajednički registar dozvola i inspeksijskog nadzora postaje operativan; standardi usluga i elektronsko praćenje predmeta pilotiraju se u dve opštine; uspostavlja se kanal za uzbunjivanje; sprovodi se prva analiza indikatora rizika („crvenih zastavica“) u javnim nabavkama; sva četiri inspektorata usvajaju protokol integriteta inspeksijskog nadzora.	JEIC; radne grupe
Faza 3 Konsolidacija	– 2028	Svi mehanizmi uvode se u sve četiri opštine; prvi zajednički godišnji Izveštaj o ekološkom integritetu predstavlja se skupštinama opština i centralnim institucijama; sprovodi se program obuke za sve službenike i inspektore koji rade u oblasti životne sredine (u saradnji sa KEPA-om, Inspektoratom MESPI-ja, APC-om i KJI-jem za predstavnike pravosuđa)	Secretarijat; JEIC
Faza 4 – Evaluacija i proširenje	2029–2030	Sprovodi se nezavisna eksterna evaluacija (koju zajednički naručuju opštine, uz finansijsku podršku donatora); sistematizuju se stečena iskustva i naučene lekcije; razmatra se uspostavljanje	Skupština platforme

		stalnog međuopštinskog tela u skladu sa Zakonom 03/L-010; izrađuje se plan prelaska na održivo zajedničko finansiranje od strane opština.	
--	--	---	--

PRAĆENJE, EVALUACIJA I INDIKATORI NAPRETKA

Posebni cilj	Indikatori	Početno stanje	Cilj (2029)
O1 – Transparentnost tačaka diskrecionog odlučivanja	Udeo mapiranih tačaka odlučivanja u oblasti životne sredine koje su javno dostupne u sve četiri opštine.	Delimično i fragmentirano	100%
O2 Razmena podataka	Broj opština koje blagovremeno dostavljaju potpune podatke o dozvolama i inspeksijskom nadzoru u zajednički registar.	0	4 od 4; ≥90% podataka dostavljeno blagovremeno
O3 Integritet postupka izdavanja dozvola	Udeo opštinskih ekoloških dozvola izdatih u okviru objavljenih standardnih rokova za pružanje usluga	Ne meri se	≥85%
O4 Nadzor nad javnim nabavkama	Udeo tendera i koncesija u oblasti životne sredine analiziranih u pogledu indikatora rizika („crvenih zastavica“) tokom odgovarajućeg kvartala	0%	100%
O5 Uzbunjivanje	Kanal je operativan; slučajevi se prosleđuju u zakonom propisanim rokovima; uzbunjivačima se pružaju povratne informacije	Ne postoji	Kanal operativan od I kvartala 2028; 100% usklađenost sa SOP-om za prosleđivanje slučajeva
O6 Izveštavanje o integritetu	Zajednički godišnji Izveštaj o ekološkom integritetu usvojen u skupštinama sve četiri opštine	Ne postoji	Jednom godišnje, počev od 2028.

Ishod	Broj administrativnih prekršaja i slučajeva sumnje na korupciju u oblasti životne sredine koji su, na osnovu informacija prikupljenih putem platforme, prosleđeni nadležnim institucijama	Ne evidentira se sistematski	Uspostavljeno sistematsko evidentiranje i rast broja slučajeva iz godine u godinu (kao rezultat boljeg otkrivanja), uz praćenje daljeg postupanja i ishoda krivičnih postupaka
--------------	---	------------------------------	--

Evaluacija: JEIC će sprovoditi godišnju samoprocenu, dok će se u okviru Faze 4 sprovesti nezavisna eksterna evaluacija. Svi indikatori biće razvrstani po opštinama kako bi se omogućilo međusobno poređenje, koje se pokazalo kao efikasan podsticaj za unapređenje integriteta u okviru međuopštinske saradnje.

ANALIZA RIZIKA I MERE ZA NJIHOVO UBLAŽAVANJE

Rizik	Verovatnoća / uticaj	Mere za ublažavanje rizika
Politička polarizacija u vezi sa upravljanjem na severu Kosova; platforma se može doživeti kao politički pristrasna ili kao zadiranje u pitanja obuhvaćena procesom Dijaloga (zatvaranje kancelarija paralelnih institucija 2025. godine i reakcija EU [Jurist, 2025]).	Visoka / visok	Platforma je strogo tehnički usmerena na pružanje usluga; funkcionisanje na srpskom i albanskom jeziku; MAPLD i Kancelarija EU imaju status posmatrača; platforma se ne bavi pitanjima statusa; MoU se zaključuje na osnovu postojećeg zakona o međuopštinskoj saradnji.
Nedostatak saradnje između opština ili blokiranje odluka od strane jedne opštine.	Srednja / srednji	Pravilo odlučivanja „konsenzus minus jedan“ za pitanja koja nisu suštinskog karaktera; rotirajuće domaćinstvo Sekretarijata; odredba o posredovanju MAPLD-a; ostvarivanje vidljivih rezultata u ranoj fazi (npr. praćenje postupaka izdavanja dozvola) radi jačanja podrške platformi.
Nesuglasice između centralnog i lokalnog nivoa: uputstva centralnog Inspektorata lokalnim inspektoratima mogu se	Srednja / srednji	Formalni protokol za koordinaciju sa MESPI-jem/Inspektoratom i APC-om; platforma služi isključivo kao mehanizam za razmenu podataka i

doživeti kao mešanje, ili se platforma može posmatrati kao mehanizam za zaobilaženje centralnih institucija (IMPEL, 2015).		koordinaciju, a ne kao organ odlučivanja.
Povrede pravila o zaštiti podataka i neovlašćeno otkrivanje ličnih podataka iz zajedničkog registra.	Srednja / visok	Pravna provera usklađenosti sa Zakonom br. 06/L-082; pristup podacima po različitim nivoima ovlašćenja; sprovođenje procene uticaja na zaštitu podataka (DPIA) pre pokretanja sistema; konsultacije sa Agencijom za informacije i privatnost (IPA-AG).
Uticaj posebnih interesa na osoblje ili mogućnost da sama platforma postane nova tačka rizika od korupcije.	Niska–srednja / visok	Sastav JEIC-a koji uključuje predstavnike opštinskih administracija i skupština opština; posmatrači iz civilnog društva; javno dostupni zapisnici; godišnja nezavisna evaluacija; smernice APC-a u vezi sa prijavama koje podnose zvaničnici uključeni u rad platforme.
Zavisnost od donatorskog finansiranja.	Srednja / srednji	Postepeno uvođenje zajedničkog finansiranja od strane opština od treće godine; model sa niskim operativnim troškovima (delegirano osoblje i zajednički sistemi); uključivanje poslova platforme u opise radnih mesta opštinskih službenika.
Ponovno pojavljivanje paralelnih ili nekonsolidovanih praksi, čime bi se ugrozila potpunost podataka	Srednja / visok	Rana koordinacija sa MAPLD-om u procesu konsolidacije; obaveza objavljivanja podataka omogućava njihovu sledljivost; SOP za prosleđivanje predmeta obuhvata i nepravilnosti u podacima; prati se razvoj događaja u okviru Dijaloga uz posredovanje EU, bez zauzimanja stavova platforme o tim pitanjima.

ZAKLJUČAK

Ekološka korupcija na severu Kosova ne predstavlja pojedinačno krivično delo, već sistem mogućnosti za diskreciono odlučivanje raspoređenih između četiri male opštinske administracije, više centralnih institucija i još uvek nerešenog političkog konteksta. Pravni okvir Kosova već sadrži neophodne instrumente: sopstvene nadležnosti opština u oblasti zaštite životne sredine, upravljanja otpadom, planiranja i inspeksijskog nadzora; ovlašćenja centralnih institucija za izdavanje dozvola, monitoring i inspeksijski nadzor; agenciju za borbu protiv korupcije usmerenu na prevenciju; mehanizme revizije, pristupa informacijama i sudskog preispitivanja; kao i proces usklađivanja sa standardima EU koji doprinosi njihovom kontinuiranom unapređenju. Ono što nedostaje jeste njihova međusobna povezanost. Predložena **Platforma za ekološki integritet severa Kosova** povezuje četiri opštine međusobno, ali i sa sistemom institucija na centralnom nivou, kroz stalni mehanizam koji zahteva relativno mala finansijska sredstva i ne podrazumeva značajne pravne ili institucionalne promene. Platforma se zasniva na zajedničkoj razmeni podataka, zajedničkom nadzoru nad javnim nabavkama i izdavanjem dozvola, zaštićenom kanalu za uzbunjivanje, protokolu integriteta inspeksijskog nadzora i zajedničkom godišnjem izveštaju koji omogućava javno poređenje rezultata opština u oblasti integriteta. Platforma ne postavlja zahteve političkom procesu kada je reč o statusnim pitanjima, ali od administrativnog sistema zahteva punu transparentnost. U tom smislu, ona predstavlja upravo onu vrstu institucionalnog mehanizma koji opštine na severu mogu zajednički da izgrade i čije funkcionisanje građani sa obe strane lbra mogu neposredno i ravnopravno da prate kao i da se uvere svojim očima u njene rezultate .

REFERENCE

- Bytyqi, V. (2022), "Criminal Law Reaction to Environmental Crimes – The Case of Kosovo" — Chapter XXVII structure of the 2019 Code. https://www.researchgate.net/publication/362883322_The_development_of_a_criminal_legal_framework_for_environmental_protection_The_case_of_Kosovo
- CBAP. (2019). *Socio economic pressure of parallel structures in Kosovo*. <https://cbap.cz/archiv/3920>
- Council of Europe. (2019). *Anti-corruption digest: Kosovo*. <https://www.coe.int/en/web/corruption/anti-corruption-digest/kosovo>
- Council of Europe. (2021, December 1). *Study on local self-government in Kosovo*. <https://rm.coe.int/study-on-local-self-government-kosovo-01-12-2021-final/1680a686ce>
- European Commission. (2006). *Financial crime and road policing*. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/fc62f238-797f-42d8-bb03-55fe06c74bca_en
- European Commission. (2008). *IPA project fiche*. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5284985b-fd2d-4d38-8c54-4ad78131360e_en
- European Commission. (2016). *IPA II project fiche: Kosovo - Construction of hazardous waste storage facilities*. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5dded639-d3e4-474d-90e0-9a608d474c9f_en
- GAN Integrity. (n.d.). *Kosovo country risk report*. Retrieved September 2026, from <https://www.ganintegrity.com/country-profiles/kosovo/>
- Helvetas/Demos. (n.d.). *Waste management in Kosovo: Challenges and opportunities*. Retrieved September 2026, from https://helvetas-ks.org/demos_one/?sdm_process_download=1&download_id=1808
- IMPEL. (2015). *IMPEL review initiative: Kosovo report*. <https://www.impel.eu/contents/libraryfile/impel-review-initiative-kosovo-3-6-nov-2015-kosova-final.pdf>
- Jurist. (2025, January 17). *Kosovo announces closure of parallel Serb institutions in move condemned by EU*. <https://www.jurist.org/news/2025/01/kosovo-announces-closure-of-parallel-institutions-used-by-the-ethnic-serb-minority-in-move-condemned-by-eu/>

Kosovo Environmental Protection Agency. (n.d.). About us. Retrieved September 2026, from <https://ammk-rks.net/en/per-ne>

Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure. (2023). *Draft concept document on the field of environmental protection*. <https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2023/10/Concept-Dokument-on-the-Field-of-Enviromental-Protection.pdf>

Ministry of Local Government Administration. (n.d.). *Local governance in Kosovo and principles of the European Charter of Local Self-Government*. Retrieved September 2026, from <https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2018/04/Manuali-KEVL-anglisht.pdf>

OECD. (2026). *Anti-corruption and integrity outlook 2026: Kosovo*. https://www.oecd.org/en/publications/anti-corruption-and-integrity-outlook-2026_0c8910f8-en/kosovo_fd7a6d8c-en.html

Republic of Kosovo. (2010). *Law No. 03/L-214 on environmental impact assessment*. https://cps.rks-gov.net/wp-content/uploads/2020/08/LAW_NO_03_L-214_ON_ENVIRONMENTAL_IMPACT_ASSESMENT.pdf

Rrahmani, B. (2025). Local self-government in Kosovo. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1(99). <https://bibliotekanauki.pl/articles/63161943.pdf>

UNCAC Coalition & Kosovo Law Institute. (2024). *Parallel civil society report on Kosovo*. <https://uncaccoalition.org/resources/uncacparallelreportkosovo/>

Vokshi & Tota. (n.d.). *Environmental law - Legal guide to investing in Kosovo*. Retrieved September 2026, from <https://vokshilata.com/environmental-law-kosovo/>

World Bank. (2024). *Kosovo project ESS documentation*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099031824122025271/pdf/P179831185dc910319aa6156ad6517d9ba.pdf>